

KLIMASIKKERT DANMARK

2030

REGIONERNES NYE ROLLE

Projektansvarlig

RASMUS SCHJØDT PEDERSEN

Redaktør

ERIK RASMUSSEN

Hovedskribent og redaktør

ANNA FENGER SCHEFTE

Journalist

ANDERS NOLTING MAGELUND

Research

FREDERIK HENRIKSEN

CAMILLA SAGER

Korrektur

JETTE VINTHER

Design og layout

MICHAEL R. KREMER

NATASJA LYKKE JENSEN

Hvordan klimasikrer vi Danmark?

Med publikationen *Klimasikkert Danmark 2030: Regionernes nye rolle* har Sustainia ønsket at sætte fokus på en afgørende betingelse for at kunne løse de accelererende klimaforandringer, nemlig udviklingen af en infrastruktur, der sikrer en effektiv, løbende og tæt koordineret klimainsats.

Vi har blandt andet bedt fem fremtrædende klimaeksperter om at bidrage til opgaven, og deres konklusion er entydig: Regionerne bør spille en meget central rolle i bestræbelserne på at tilpasse Danmark til de kommende års klimaudfordringer. Baggrunden er lige så entydig: Der er behov for en instans, der kan koordinere og følge op på de mange forskellige kommunale indsatser, som oftest forekommer spredte, og derfor ikke vil skabe den nødvendige effekt hurtigt nok.

Som det fremgår af publikationen støttes eksperternes forslag dels af udenlandske erfaringer, dels af de klimainitiativer, som regionerne allerede

gennemfører. Hertil kommer, at der ifølge Sustainias kortlægning mangler et klart defineret ejerskab til en række vigtige opgaver, der derfor enten falder mellem stolene eller ikke bliver løst. Det er selvkært ikke tilfredsstillende i en tid og en situation, hvor klimaforandringerne mere end nogensinde kræver, at alle relevante ressourcer koordineres og optimeres.

Med afsæt i såvel eksperternes råd, de udenlandske erfaringer, regionernes eksisterende initiativer samt den indsigt, Sustainia gennem snart ti år har akkumuleret af globale klimaløsninger, har vi skitseret syv anbefalinger, som vi mener, kan give Danmark en stærkere klimasikring. De kan sammenfattes meget kort: Klimaet kan ikke undvære regionerne.

Rapporten er udgivet i samarbejde med Danske Regioner. Alle vurderinger, vinklinger og anbefalinger i denne publikation er Sustainias •

København, december 2018

R. Sch

RASMUS SCHJØDT PEDERSEN
Adm. direktør, Sustainia

E. Rasmussen

ERIK RASMUSSEN
Stifter, Sustainia

Indholdsfortegnelse

6-7

EXECUTIVE SUMMARY

Derfor kan klimaet ikke
undvære regionerne...

8-11

KAPITEL 1

Fem førende klimaeksperter:
Vi mangler regionerne

12-13

EKSPERTINTERVIEW

Connie Hedegaard

14-19

KAPITEL 2

Intet land lever op til
klimaforpligtelserne.
Heller ikke Danmark...

20-21

EKSPERTINTERVIEW

Jarl Krausing

22-29

KAPITEL 3

Regionerne er allerede
en central aktør

30-31

EKSPERTINTERVIEW

Brian Vad Mathiesen

32-37

KAPITEL 4

Efterlysning: Hvem har
ansvaret for den danske
klimaindsats?

38-39

EKSPERTINTERVIEW

Peter Birch Sørensen

40-45

KAPITEL 5

Klimaindsatsen i fem
nabolande: Regioner, der
gør en forskel

46-47

EKSPERTINTERVIEW

Katherine Richardson

49-51

KAPITEL 6

En stor opfordring og
syv konkrete anbefalinger

52-53

KILDELISTE

Derfor kan klimaet ikke undvære regionerne...

Fem fremtrædende klimaeksperter vil tildele regionerne en helt central rolle i kampen for et klimasikkert Danmark, og det støttes af erfaringer fra udlandet. Her er en række anbefalinger til en stærk regional satsning.

Regionerne kan og bør spille en helt afgørende rolle i kampen for et bedre klima. Det er den entydige konklusion fra fem af Danmarks førende klimaeksperter. *Se kapitel 1 side 8.* De mener, at klimaindsatsen i dag lider under manglende regional styring – og at regionerne på grund af deres størrelse og lokalkendskab vil kunne bidrage med en vigtig vidensdeling, koordinati-on og fælles retning. Det vil i givet fald styrke hele den danske klimaindsats markant netop på et tidspunkt, hvor klimaforandringerne accelererer.

Dermed vil regionerne være tildelt en ny central rolle og et ansvar, der yderligere kan cementere deres eksistensberettigelse. Det budskab skal ses i lyset af, at den danske klimaindsats fortsat er langt fra målet om at gøre Danmark til en klimasikker nation. Det gælder både i forhold til at reducere vores CO₂-udledning og at sikre, at vi tilpasser os klimaforandringerne.

Men at udnytte regionernes potentiale og kompetencer forudsætter, at de også formelt og politisk anerkendes som en vigtig spiller i klimakampen. I dag er deres formelle ansvar for klimaområdet meget begrænset og næsten ikke-eksisterende. Det samme gør sig gældende for de midler og ressourcer, de har til rådighed for at spille på klimabanen.

EKSPERTERNE ER ENIGE

Det bør ændres, mener de fem klimaeksperter samstemmende. Det er Klimarådets tidligere formand,

”

Regionerne kan og bør spille en helt afgørende rolle i kampen for et bedre klima.

professor Peter Birch Sørensen, Københavns Universitet, professor Katherine Richardson, Københavns Universitet, tidligere klimakommissær og formand for Concito og KR Foundation, Connie Hedegaard, international chef ved Concito, Jarl Krausing og professor ved Aalborg Universitet, Brian Vad Mathiesen. De finder alle, at det er u hensigtsmæssigt og ulogisk, at man ikke inddrager regionernes muligheder for at

”

Det er en gennemgående trend, at de regionale myndigheder får mere og større ansvar inden for klimatilpasning, energieffektivisering, erhvervsfremme og grønne transportformer.

skabe bedre sammenhæng og større overblik i bestræbelserne på at optimere klimatilpasningen.

Eksempelvis er der ingen central koordination af danske kommuners klimatilpasningsplaner. Vi har heller ikke en myndighed, der har til ansvar at sikre udarbejdelsen af langsigtede strategiske energiplaner. Men trods manglen på en juridisk og politisk forpligtende rolle har regionerne alligevel påtaget sig en vigtig klimarolle. På tværs af de fem regioner er der således allerede en lang række eksempler på, at de påtager sig et ansvar for at koordinere, sikre vidensdeling og facilitere samarbejde på tværs. Dermed har de skabt et godt fundament for en stærk opprioritering af en regional klimainsats.

UDENLANDSKE ERFARINGER BAKKER OP

Eksperternes anbefalinger kan i øvrigt hente stærk støtte fra internationale erfaringer. I en række af vores nabolande har regionerne i dag en markant rolle i hele klimainsatsen. Det er en gennemgående trend, at de regionale myndigheder får mere og større ansvar inden for klimatilpasning, energieffektivisering, erhvervsfremme og grønne transportformer.

Generelt fungerer de regionale myndigheder i en række lande som et vigtigt koordinerende bindeled mellem nationalt og kommunalt niveau – og mellem myndigheder og andre aktører i samfundet. Derudover har det regionale niveau i flere af vores

nabolande en kontrollerende funktion i forhold til de lokale klimainitiativer.

KLARE ANBEFALINGER

Med afsæt i eksperternes vurderinger, udenlandske erfaringer og regionernes egne akkumulerede erfaringer har publikationen *Klimasikkert Danmark 2030: Regionernes nye rolle* sammenfattet syv anbefalinger om styrkelse af regionernes rolle. De konkluderer, at regionerne:

- 1 skal overdrages en tværkommunal strategisk energiplanlægning
- 2 skal koordinere og strømline kommunernes klimatilpasningsplaner, blandt andet for at sikre en tværkommunal kompetenceopbygning
- 3 skal operationalisere og følge op på FNs verdensmål
- 4 skal tildeles ansvaret for en stærk grøn erhvervsfremme
- 5 skal klimasikre de danske kyster sammen med kommunerne
- 6 skal udarbejde planer for en klimaoptimal arealanvendelse
- 7 skal understøtte omstillingen til cirkulær økonomi

Givet de stadig større krav til hurtigere at kunne håndtere de accelererende klimaforandringer, er det afgørende, at der politisk sker en hurtig afklaring af regionernes rolle og ansvar •

Fem førende klimaeksperter: Vi har brug for regionerne

En større rolle til regionerne er helt afgørende, hvis vi skal i mål med den danske klimaindsats, siger fem af Danmarks førende klimaeksperter.

Hvis vi ikke havde regionerne, måtte vi opfinde dem – alene for at sikre en stærk og nødvendig klimaindsats herhjemme.

Sådan lyder den enstemmige opfordring fra fem af Danmarks førende eksperter inden for klimadagsordenen. *Se tekstboks.*

Og eksperterne er helt klare i deres budskab: Vi skal have et stærkere regionalt mandat i klimaindsatsen, hvis vi skal lykkes med vores nationale og internationale mål for den bæredygtige omstilling af Danmark.

“Det ville være meget gavnligt for hele den grønne omstilling, at regionerne fik en mere bærende rolle,” siger Brian Vad Mathiesen, professor på Institut for Planlægning på Aalborg Universitet og en af Danmarks førende eksperter, når det kommer til vedvarende energi og omstilling til bæredygtige energikilder.

Det budskab understøttes af Jarl Krausing, international chef for den grønne tænketank Concito. Han peger på, at den danske klimaindsats lige nu lider under et manglende regionalt myndighedsansvar:

“Det er u hensigtsmæssigt, at regionerne ikke har en større formel rolle. Udfordringerne har en karakter, som ikke giver mening alene at håndtere på et kommunalt niveau, og det gør, at indsatsen både i forhold til bekæmpelse af klimaforandringer og klimatilpasning i dag ikke er effektiv nok,” siger Jarl Krausing.

NYE MÅL KRÆVER NYT LEDERSKAB

Danmark har med tilslutningen til Paris-aftalen og FNs 17 Verdensmål i 2015 forpligtet sig til at indfri en række ambitiøse mål og til at gennemføre en lang række indsatser, der kan være med til at sikre en bæredygtig omstilling.

Selvom målsætningerne i dag er vedtaget, mangler vi herhjemme stadig at få selve den organisatoriske infrastruktur omkring, hvordan målene indfries, på plads. Nationalt har man endnu ikke i tilstrækkelig grad sørget for at uddelegere ansvar med et sigte på den kompleksitet, tværsektorielle krav og langsigtethed, som både klimatilpasning og afbødning af klimaforandringerne kræver. *Se kapitel 4 side 32.*

Derfor opfordrer blandt andre Jarl Krausing til, at man politisk kigger grundigt på, hvordan hele organiseringen af klimaindsatsen kan gentænkes:

“2015 har med FNs nye Verdensmål og den globale klimaaf tale skabt en ny dagsorden (...) Det kræver, at vi kigger på, hvordan vi organiserer den samlede indsats, så vi på bedst mulig vis og mest effektivt kommer i mål med ambitionerne. Det gør vi ikke med den nuværende organisering,” siger Jarl Krausing.

Det understøttes af tidligere EU-klimakommissær Connie Hedegaard, som peger på, at vi har brug for, at indsatsen fremadrettet er bredere og mere koordineret:

“Tiden er i dag moden til, at vi i højere grad begynder at arbejde sammen om en stærk fælles og koor-

”

Det ville være meget gavnligt for hele den grønne omstilling, at regionerne fik en mere bærende rolle.

BRIAN VAD MATHIESEN
PROFESSOR I ENERGIPLANLÆGNING
VED AALBORG UNIVERSITET

dineret indsats – og det kræver, at vi samarbejder på tværs af kommunerne,” siger hun og peger på, at den danske indsats lige nu lider under manglende vidensdeling og erfaringsudveksling.

REGIONERNE I EN KOORDINERENDE NØGLEROLLE

Netop i forhold til at sikre samarbejde og koordination i indsatsen, bør og kan regionerne ifølge eksperterne spille en nøglerolle de kommende år – og det gælder både i forhold til klimaafbødning og klimatilpasning. *Se tekstboks side 11.*

Det er i dag de 98 kommuner, som formelt er den bærende myndighed i implementeringen og opfyldelsen af langt de fleste nationale klimamål vedrørende eksempelvis omstilling til vedvarende energi, ressourceforbrug og klimatilpasning. Selvom flere kommuner gør et godt stykke arbejde, lider indsatsen ifølge eksperterne i dag under et manglende tværkommunalt sigte og manglende strømlining af, hvad de enkelte kommuner bør og kan gøre. Det er netop, hvad regionerne ifølge eksperterne kan bidrage med.

“Kigger man på indsatsen i dag, mangler vi i høj grad koordinering mellem kommunerne. Vi har 98 kommuner, som har deres egne interesser og tager udgangspunkt i dem, når de gennemfører tiltag. Det er problematisk, når det kommer til at sikre, at vi igangsætter de rigtige initiativer og tager de rigtige og koordinerede fælles skridt,” siger Katherine

PETER BIRCH SØRENSEN

Professor ved Københavns Universitet i klimaøkonomi, og tidligere formand for Klimarådet

KATHERINE RICHARDSON

Professor ved Københavns Universitet i biologisk oceanografi, og leder af Sustainability Science Center ved Københavns Universitet

CONNIE HEDEGAARD

Tidligere klimakommissær i EU, formand for CONCITO og KR Foundation

JARL KRAUSING

International chef i CONCITO

BRIAN VAD MATHIESEN

Professor i energiplanlægning ved Aalborg Universitet

Hele klimatilpasningsområdet lider under, at der i dag ikke er mange incitamenter for at fremme tværkommunale indsatser mellem kommunerne.

JARL KRAUSING

INTERNATIONAL CHEF I CONCITO

Richardson, leder af Sustainability Science Centre på Københavns Universitet og tidligere formand for Klimakommissionen.

Det understøttes af tidligere formand for Klimarådet og professor i klimaøkonomi, Peter Birch Sørensen:

“Regionerne kan bedre tage et helhedssyn og tænke på tværs af kommunerne – og at det ikke er den enkelte kommunes interesser, der plejes. Og de vil kunne spille en væsentlig rolle som vagthund, når det kommer til at sikre en vis armslængde til dem, der skal reguleres og til at sikre, at alle kommunerne er med,” siger han.

Det er ifølge eksperterne ikke kun på ét område, der er brug for en regional koordinering og strategisk rammesætning – derimod er der på tværs af en række forskellige indsatser og tiltag inden for både CO₂-reduktion og klimatilpasning i dag brug for ambitiøs regional koordinering.

Et konkret eksempel er strategiske energiplaner, hvor vi i dag mangler en regional koordinering og rammesætning, der kan sikre en fornuftig og hurtig omstilling til mere vedvarende energi. Et andet er de såkaldte klimatilpasningsplaner, som lige nu ligger ude hos alle 98 kommuner. Her kunne det være gavnligt, at der blev sikret fælles regionalt ejerskab, så man sikrede at kommunerne gik i takt og arbejde med samme overordnede mål i sigte.

“Hele klimatilpasningsområdet lider under, at

der i dag ikke er mange incitamenter for at fremme tværkommunale indsatser mellem kommunerne. Det bliver alt for mange mosaikker af tiltag. Og det koster dyrt i det lange løb,” lyder det fra Jarl Krausing, som retter en skarp kritik mod den manglende regionalisering af indsatserne: “Der er ingen tvivl om, at det på så mange områder, ville være den smarte vej at gå,” siger han.

BRUG FOR STØRRE MANDAT OG FLERE MIDLER

Kigger man på de fem regioner i dag, har de godt nok ansvar for råstoffer og jordforurening, men de har et meget begrænset formelt ansvar, når det kommer til Klimaområdet. I forlængelse af dette, har regionerne også meget få allokerede midler til at igangsætte og drive indsatser inden for det område, og det er heller ikke noget, de i dag bliver målt på – og dermed har det regionale niveau reelt set meget begrænsede muligheder for at indtage en stærk rolle.

Som regionernes beføjelser ser ud i dag, mener Peter Birch Sørensen således heller ikke, at de reelt har muligheden for at spille en central rolle som katalysator for den bæredygtige omstilling:

“Regionerne har i dag ikke de formelle beføjelser, som gør det muligt for dem at indtage en mere tydelig rolle i forhold til en lang række af de indsatser, som er nødvendige for at accelerere omstillingen til et mere bæredygtigt Danmark. Deres ansvarsområder er så

HVAD ER FORSKELLEN PÅ BÆREDYGTIGHED, KLIMAAFBØDNING OG KLIMATILPASNING?

BÆREDYGTIGHED kan defineres som "evnen til at opfylde nuværende generationers behov uden at gå kompromis med fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov". Bæredygtighed dækker hermed over sociale, miljømæssige og økonomiske hensyn, og oftest i et frugtbart samspil mellem disse. Disse hensyn kommer klarest til udtryk i FNs 17 Verdensmål der blev vedtaget i 2015 af 193 lande.

KLIMAAFBØDNING dækker over det at forebygge og forhindre klimaforandringer ved at reducere udledninger af drivhusgasser.

KLIMATILPASNING dækker over det at tilpasse byer, mennesker og natur mod effekterne af klimaforandringer. Det kan dreje sig om at sikre sig mod havvandsstigninger, skybrud, tørke eller andre ændrede vejrforhold.

Et område, hvor der er positive erfaringer fra regionernes arbejde på hele energiområdet. I Region Midtjylland har man lavet en regional energistrategi i samarbejde med kommunerne i regionen, og ifølge Brian Vad Mathiesen er der kun positive erfaringer at trække ud af Region Midtjyllands indsats:

"Region Midtjylland er virkelig det gode eksempel, som vi burde lære af. De har faciliteret en fælles indsats, fælles forståelse og bred opbakning – og er dermed virkelig med til at understøtte og styrke energiomlægningen," siger han.

Et andet eksempel er Gate 21, som er et partnerskab mellem regioner, kommuner, virksomheder og vidensinstitutioner i "Greater Copenhagen", der arbejder sammen om at accelerere den grønne omstilling og vækst i regionen. Netop det initiativ er ifølge Connie Hedegaard et konkret eksempel på værdien af, at regionerne kommer på banen som en koordinerende og tværkommunal aktør i forhold til at fremme den bæredygtige omstilling: "Gate 21 viser, at regionerne godt kan det her. Og de kan være med til at bringe os hurtigere til handling – de kan sætte en langsigtet ramme og sikre videndeling om, hvad der virker og ikke virker," siger hun •

”

reducerede, at de i dag reelt ikke har mange handlemuligheder," siger klimaøkonomiprofessoren.

Mange af de nuværende regionale tiltag, som eksempelvis regionale strategiske energiplaner, sker således ud fra frivillige initiativer. *Se kapitel 3 side 22.*

Kommunernes klimatilpasningsindsatser lider også under, at de på mange måder er frivillighedsbaserede, og at ingen har et klart defineret mandat. Som Concito i en rapport fra 2017 fremhæver: "Kommunerne er ikke forpligtet til at inkludere klimatilpasningen i fremtidige kommuneplaner, da dette er frivilligt og dermed gør opdateringer af klimatilpasningsplanerne afhængige af politisk vilje".

REGIONERNE KAN GODT

Der er fra de fem eksperter ikke nogen tvivl om, at det er en rolle og opgaver, som regionerne i dag står godt rustet til at udfylde.

Regionerne har i dag ikke de formelle beføjelser, som gør det muligt for dem at indtage en mere tydelig rolle (...)

PETER BIRCH SØRENSEN
PROFESSOR VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
OG TIDLIGERE FORMAND FOR KLIMARÅDET

“Regionerne kan sikre, at de gode løsninger skaleres”

Videndeling, erfaringsopsamling og skalering af de gode løsninger, der kan fremme den bæredygtige omstilling. Det er ifølge en af verdens førende klimaforkæmpere, *Connie Hedegaard*, den vigtige opgave, som de danske regioner bør stå for.

CONNIE HEDEGAARD er en af verdens førende og mest anerkendte klimaforkæmpere. Hun var EU's første Klimakommissær og har tidligere herhjemme bestredet posten som både Klima- og Energiminister og Miljøminister. Hun sidder i dag i adskillige bestyrelser, herunder som formand for den grønne tænketank Concito og den internationale klimafond KR Foundation.

Vi skal gøre vores transportsektor CO₂-neutral. Vi skal få vores energi fra vedvarende energikilder. Vi skal producere baseret på principper for cirkulær økonomi.

Det er nogle af de store opgaver, vi som samfund skal finde løsninger på, hvis vi skal håbe på at komme i mål med den bæredygtige omstilling. Men netop når det kommer til at udvikle, teste og skalere de gode løsninger, står vi i dag over for en stor udfordring.

Ifølge tidligere EU-klimakommissær og en af verdens førende klimaforkæmpere, Connie Hedegaard, er vi i dag udfordret af, at mange løsninger forbliver på lokalt niveau, at mange løsninger udvikles sideløbende som svar på samme udfordring, og at meget viden om de knap så gode løsninger går tabt. Kort sagt lider Danmarks bæredygtigheds- og klimaindsats i dag under for mange kokke og for lidt koordination.

“Vi er ikke gode nok til at bygge videre på hinandens erfaringer. Det ville være godt, hvis vi blev virkelig dygtige til at erfaringsudveksle, dele vores idéer

og hurtigt at gå fra stand-alone projekter til skalering af det, der virker,” siger hun og peger på, at regionerne kunne spille en nøglerolle i forhold til at sikre netop den erfaringsopsamling, videndeling og skalering, som er nødvendig for at accelerere omstillingen til et mere bæredygtigt Danmark: “Vi har brug for regionalt samarbejde på tværs af kommunerne. Her kunne regionerne spille en vigtig og gavnlig rolle,” siger Connie Hedegaard.

Set fra hendes stol åbner tilslutningen til Paris-aftalen og FNs 17 Verdensmål døren for, at regionerne de kommende år bør få et større ansvar: “Vi er forbi den tid, hvor bæredygtighed og klimaforandringer var kontroversielle emner. Vi er blevet enige om, at det er den vej, vi skal gå, og at vi skal levere på alle niveauer – og vi skal levere hurtigt. Derfor er tiden i dag moden til, at vi i højere grad begynder at arbejde sammen om en stærk fælles og koordineret indsats – og det kræver, at vi samarbejder på tværs af kommunerne,” siger Connie Hedegaard.

KOMPLEKSITETEN KALDER PÅ FÆLLES INDSATS

17 Verdensmål, 169 delmål. Det er den opgave, vi herhjemme har forpligtet os til at løse ved at skrive under på FNs bæredygtighedsmål. Det er også den opgave, som mange kommuner i dag står over for at skulle finde konkrete løsninger på.

“Det er en kæmpestor og kompleks opgave for kommunerne at gå i gang med. De har brug for at finde ud af, hvad de skal fokusere på, hvad de kan bidrage med, og hvad der virker,” siger Connie Hedegaard og peger på, at den kompleksitet skaber et stort behov for en mere koordineret og sammenhængende indsats: “Der er mange kommuner, som i dag sidder med de 17 Verdensmål og ser på, hvordan de kommer i mål med dem. Her mangler vi et regionalt fællesskab, som kigger på tværs af kommunale grænser, som kan komme med fælles metoder og værktøjer, og som derved kan muliggøre, at kommunerne kommer hurtigere til konkret handling,” siger hun.

Region Midtjylland har allerede meldt sig på banen i den sammenhæng og har gjort de 17 Verdensmål til det primære omdrejningspunkt for regionens kommende udviklingsstrategi.

“Det, der sker i Region Midtjylland, er et eksempel på, hvordan et regionalt niveau kan være med til at skabe fælles retning i forhold til noget meget komplekst og stort – og hvordan de kan være med til at hjælpe kommunerne med at finde sammen og drive indsatsen i fællesskab, så det bliver mest effektivt,” lyder det fra Connie Hedegaard.

Hun henviser også til den nuværende organisering af vores affaldssystemer og på kommunernes klimatilpasningsindsats, som konkrete områder, der lider under manglende erfaringsudveksling og koordinering: “Det er en stor mundfuld for kommunerne. Vi kan ikke forvente, at der ude i hver af de 98 kommuner findes de mest effektive løsninger for vores affaldssystemer. Eller at kommunerne hver især laver den bedste klimatilpasningsstrategi. Her ville det også give god mening at se regionalt på det – og på den måde sikre en langsigtet og tværgående indsats,” siger Connie Hedegaard.

REGIONERNE GØR DET ALLEREDE

Initiativet Gate 21 er et partnerskab mellem regioner, kommuner, virksomheder og vidensinstitutioner i “Greater Copenhagen”, der arbejder sammen om at accelerere den grønne omstilling og vækst i regionen. Baseret på klare og fælles mål for regionen og kommunerne, arbejder Gate 21 på “at bruge regionernes og kommunernes efterspørgsel til at udvikle, demon-

”

Vi er ikke gode nok til at bygge videre på hinandens erfaringer. Det ville være godt, hvis vi blev virkelig dygtige til at erfaringsudveksle, dele vores idéer og hurtigt at gå fra stand-alone projekter til skalering af det, der virker.

CONNIE HEDEGAARD
FORMAND FOR CONCITO
OG KR FOUNDATION

strere og udbrede nye energi- og ressourceeffektive løsninger på klima- og energiområdet.”

Netop det initiativ er ifølge Connie Hedegaard et konkret eksempel på værdien af, at regionerne kommer på banen som en koordinerende og tværkommunal aktør i forhold til at fremme den bæredygtige omstilling: “Gate 21 viser, at regionerne godt kan det her. Og de kan være med til at bringe os hurtigere til handling – de kan sætte en langsigtet ramme og sikre videndeling om, hvad der virker og ikke virker,” siger hun.

Og det er netop den type instans, vi ifølge Connie Hedegaard har brug for i dag: “Staten er for langt væk. Vi har brug for stærkere regionale og tværkommunale partnerskaber, så vi kan blive bedre til at arbejde sammen på tværs af kommunerne om at udvikle, teste og skalere de gode løsninger,” lyder det fra klimaforkæmperen •

Intet land lever op til klimaforpligtelserne. Heller ikke Danmark...

Klimaforandringerne forværres og accelererer med uoverskuelige konsekvenser til følge. Intet land lever op til forpligtelserne om at holde temperaturstigningerne under 1,5°C - heller ikke Danmark. Der er akut behov for handling på alle niveauer.

De menneskeskabte klimaforandringer har været på den globale dagsorden i adskillige år, men en række nylige analyser peger på, at afstanden mellem ord og handlinger vokser stødt. Intet land kan på nuværende tidspunkt bryste sig af, at de har de nødvendige politikker, strategier eller initiativer, der gør dem i stand til at nå målsætningerne for Paris-aftalen fra 2015 eller det 13. af FNs 17 Verdensmål vedrørende "klimahandling". Se *tekstboks*.

Sideløbende fortsætter globale CO₂-udledninger ufortrødent med at stige, og i 2018 nåede de op på historisk høje 32,5 gigaton. Mange forskere har gjort opmærksom på, at vi allerede i dag har forpasset muligheden for at holde temperaturstigningerne under 1,5°C ved udgangen af dette århundrede – selvom det er, hvad verdenssamfundet i samlet flok forpligtede sig til for bare tre år siden. Vi er med de igangværende indsatser snarere på vej mod en stigning på over 3°C.

PARIS-AFTALEN OG VERDENSMÅL 13: KLIMAINDSATS

Paris-aftalen er en FN-ledet international klimaaf tale indgået mellem 195 lande i 2015. Aftalen forpligter de indgående parter til at begrænse udledning af drivhusgasser gennem grøn omstilling, klimatilpasning og finansiering heraf. Det overordnede mål er at holde den globale temperaturstigning under 2°C i forhold til det førindustrielle niveau, og stræber mod en temperaturstigning på kun 1,5°C. Aftalen er bindende fra 2020 og anses som verdenshistoriens mest

ambitiøse plan for, hvordan verdens lande i fællesskab kan stå sammen om at sænke udledning af drivhusgasser og dæmme op for menneskeskabte klimaforandringer.

FN vedtog i 2015 17 Verdensmål for en bæredygtig udvikling med formålet om at fremme fred og sikkerhed i verden. Verdensmålene udgør 17 konkrete mål og 169 delmål, som forpligter alle FNs 193 medlemslande til blandt andet at afskaffe fattigdom, sult i verden, reducere ulighed, sikre kvalitet i uddannelser og bedre sundhed til alle. Verdensmål 13 adresserer klimaforandringerne og indeholder mål for klimaindsats og klimatilpasning med fokus på begrænse stigningen af den globale gennemsnitstemperatur.

”

Klimaforandringerne er det afgørende problem for vores tid, og vi står ved et afgørende vendepunkt.

Vi står overfor en trussel, der direkte truer vores eksistens.

ANTÓNIO GUTERRES
FNS GENERALSEKRETÆR, 2018

Det meget omtalte studie *Trajectories of the Earth System in the Anthropocene*, der udkom i midten af 2018, er skrevet af 60 af verdens førende klimaforskere og beskriver, hvordan en temperaturstigning på bare 2°C kan igangsætte en række uoprettelige “dominoeffekter” med uoverskuelige konsekvenser for planeten og for menneskeheden. Studiet er siden blevet fulgt af en lind strøm af andre studier og rapporter, der alle optegner et alarmerende billede. Den samstemmige konklusion er, at der er akut behov for handling – på globalt plan, men også herhjemme.

Det er også den dystre konklusion fra en af Danmarks førende eksperter i klimaudfordringen, Jarl Krausing. Han er international chef for tænketanken Concito:

“Vi står overfor en massiv udfordring med vidtrækkende konsekvenser. Der er brug for en revolutionær omstilling af den måde, vi lever på, både internationalt, men i høj grad også herhjemme, hvis vi skal opnå en klimasikker verden,” siger Jarl Krausing.

DEN STORE KLIMAUDFORDRING

En af de helt store udfordringer lige nu er den voksende “CO₂-gæld”. Selvom nogle lande i dag reducerer deres udledning af CO₂, sker det for langsomt. De utilstrækkelige reduktioner i udledninger betyder, at der skabes gæld, som vokser år for år. Når gælden vokser, skal der nemlig tilbagebetales tilsvarende mere de efterfølgende år. Og verden står lige nu med

IKKE KUN KLIMAET

Det er ikke kun klimasystemet, der er i akut fare for sammenbrud. Andre af naturens systemer er hårdt belastede på grund af menneskelig aktivitet. Der rapporteres i øjeblikket om store tab af biodiversitet og rovdrift på naturens ressourcer i en sådan grad, at disse ikke kan nå at genoprette sig. Verdensnaturfonden beskriver med konceptet ‘Earth Overshoot Day’, hvornår i løbet af et kalenderår jordens befolkning har opbrugt de ressourcer, som kloden er i stand til at gendanne inden for et år. Den dato var i 2018 den tidligste nogensinde, nemlig den 1. august. Fra den dag begyndte dette års overforbrug, og som udviklingen er lige nu, vil den skæringsdato falde stadig tidligere på året – i 1971 var den dag den 20. december. Ifølge opgørelsen fra Verdensnaturfonden er Danmark en af de helt store syndere. Hvis alle levede som os danskere, var det samlede, ansvarlige forbrug af jordens ressourcer på et år allerede opbrugt den 28. marts.

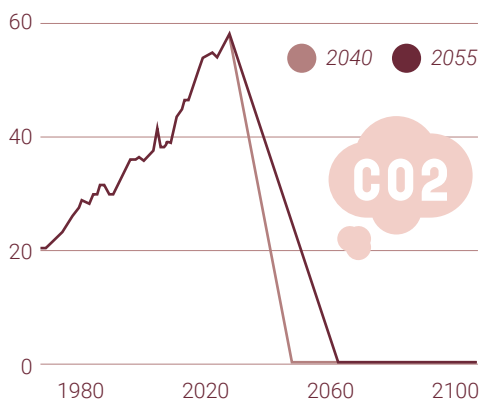
en enorm stor og hastigt voksende CO₂-gæld, som blot skubbes ud i fremtiden.

15 år. Det er det antal år, vi kan fortsætte med vores nuværende niveau af CO₂-udledning, før vi har udledt den maksimale mængde CO₂ i atmosfæren for at holde temperaturstigninger under 1,5°C i år 2100. Vi skal derfor i gang med en markant reduktion, hvis vi skal nå til et klimasikkert samfund. Se figur 1.

Den udfordring skal ses i relation til, at det i dag blandt de store lande kun er Indiens klimapolitik, der er kompatibel med et 2°C-mål – som vel at mærke stadig over det anbefalede mål om maksimalt 1,5°C stigning. Se figur 2. For Danmarks vedkommende har tænketanken Concito for nylig udregnet, at Danmark skal reducere sine udledninger med 2,2 pct. hvert år for at opfylde sine forpligtelser frem mod 2050, hvilket vil kræve, at vi accelererer vores indsatser i størrelsesordenen 100 pct.

DEN NØDVENDIGE REDUKTIONSKURVE

Nedgang i CO₂-udledninger, år, gigaton

Figur 1 – Den nødvendige reduktionskurve for at nå til et lavemissionssamfund i 2055 (eller 2040). Hvis vi ikke når de anbefalede reduktioner de kommende år, vil kurven skulle falde endnu mere dramatisk frem mod 2055.

Kilde – FN 1.5°C

UOVERSKUELIGE FREMTIDSSCENARIER

Det nuværende politiske miljø vidner om, at det i dag ikke er science fiction med en stigning på væsentligt mere end 1,5°C – men at det derimod er nødvendigt at se på scenarier for 3°C–4°C temperaturstigninger.

Det vil have vidtrækkende konsekvenser. Det vil betyde en global undtagelsestilstand med akut ressourcemangel, hyppige og ødelæggende naturkatastrofer og irreversible ændringer i vores klima – som vil føre til en betydelig relokalisering af mennesker på grund af ubeboelige territorier og en grundlæggende forandring af livsbetingelserne for vores civilisation.

Og vi kommer bestemt ikke til at gå fri herhjemme. Selvom Danmarks velstand og placering på nogle måder gør os mindre udsatte end mange andre dele af verden, vil vi alligevel kunne mærke store konsekvenser af klimaforandringerne.

“Danmark er alvorligt truet af klimaforandringerne på en række områder. Den største trussel for os er havvandsstigninger. Vi ligger lavt, og stort set alle vores store byer er placeret tæt på vandet. Så vi vil i høj grad komme til at mærke konsekvenserne af klimaforandringerne. Vi står over for massive udfordringer, når det kommer til at finde løsninger på det trusselsbillede,” lyder det fra Jarl Krausing.

Den usædvanligt tørre sommer 2018, der særligt ramte dansk landbrug, repræsenterer en smagsprøve på, hvilke forhold vi kan forvente mere af, som klimaforandringerne skrider frem. *Se tekstboks.*

DANMARK HAR DE RIGTIGE AMBITIONER...

Danmark placerer sig med sin målsætning om at være et lavemissionssamfund i 2050 blandt de mest ambitiøse lande i verden, når vi sammenligner os med andre lande med samme økonomiske og sociale profil. *Se tekstboks side 18.* Selvom den fulde vej helt frem til 2050 stadig er noget uklar, har Danmark i dag mere eller mindre udførlige strategier for, hvordan vi når delmål for reduktioner i CO₂-udledninger i 2020, 2025 og 2030.

Dertil kommer, at Danmark har forpligtet sig til at opfylde de mål for CO₂-udledning, som er fremsat af EU, i Paris-aftalen og FN's 17 Verdensmål.

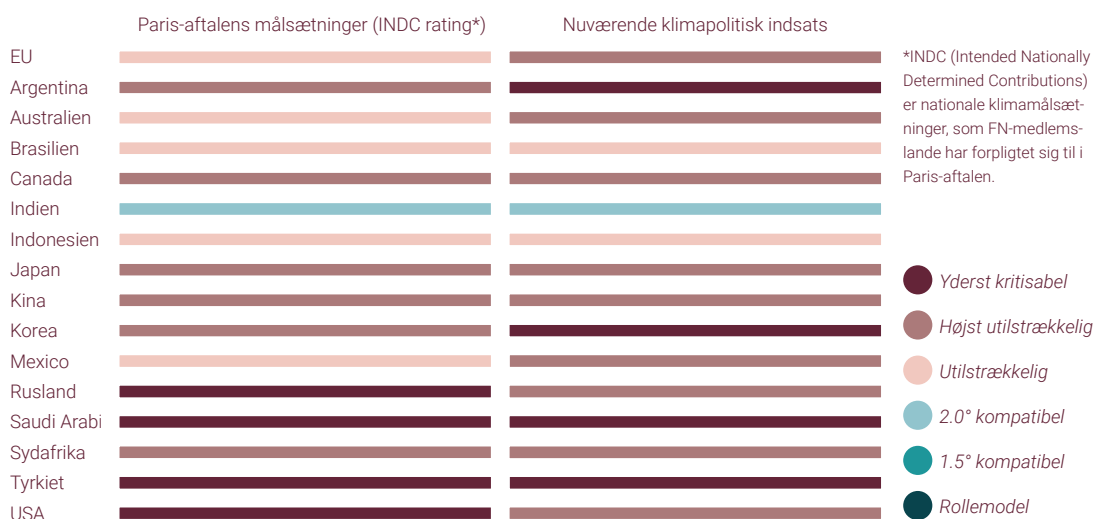
Regeringen fremlagde også for nylig sit *Klima- og luftudspil*, der med 38 tiltag i de ikke-kvotebelagte sektorer skal bane vejen for at gøre Danmark klimaneutral. Det skal ske ved blandt andet at stoppe for salg af nye benzin- og dieslbiler fra 2030 og at forbedre biogasanlæg. De største reduktioner skal ske via et øget CO₂-optag i jord og skove samt annullering af CO₂-kvoter.

...MEN KONKRETE TILTAG MANGLER

Til trods for store ambitioner og målsætninger er vi i dag langt fra at kunne ane målstregen og langt fra at

INGEN LANDE SCORER GRØNT

Rating af nuværende klimapolitikker i EU og G20

Figur 2 – Kun Indiens klimapolitik blandt G20 landene er kompatibel med et 2°C mål, vel at mærke stadig over det anbefalede mål om maksimalt 1,5°C stigning.

Kilde – SDG Index og Dashboard 2018 (Climate Action Tracker 2017)

”

Danmark er alvorligt truet af klimaforandringerne på en række områder. Den største trussel for os er havvandsstigninger. Vi ligger lavt, og stort set alle vores store byer er placeret tæt på vandet. Så vi vil i høj grad komme til at mærke konsekvenserne af klimaforandringerne. Vi står over for massive udfordringer, når det kommer til at finde løsninger på det trusselsbillede.

JARL KRAUSING

INTERNATIONAL CHEF I CONCITO

DANMARK OG ANDRE SAMMENLIGNELIGE LANDES LANGSIGTEDE MÅL

DANMARK

"Lavemissionssamfund" i 2050;
Netto-nul i 2050

SVERIGE

Nul netto-udledninger senest i 2045

NORGE

CO2-neutral i 2050

TYSKLAND

95 pct. reduktion i 2050 i forhold til 1990

HOLLAND

Nul-emission i 2050

EU

80-95 pct. reduktion i 2050 i forhold til 1990;
Netto-nul så tidligt som muligt

Kilde – Status for Danmark som grøn vindernation. Concito, 2018.

opfylde de politiske visioner. Vi er i dag stadig et af de mest forbrugende og CO₂-udledende lande i verden.

Flere eksperter har også påpeget, at regeringen med de nuværende fremlagte initiativer ikke kan bringe Danmark i mål med ambitionerne. Der er altså et skel mellem forpligtelser og egentlige indsatser.

Det kan ses i en ranking af alle 28 EU-landes aktuelle indsatsniveau på klimaområdet, gennemført af Climate Action Network Europe. Den placerer Danmark på en 7. plads, men med bedømmelsen 'poor'. Kun ét land lever ifølge denne vurdering op til bedømmelsen 'very good' – det er vores naboland Sverige.

Trods regeringens ambitioner er der altså i høj grad brug for yderligere tiltag, hvis Danmark skal komme i mål og indfri sine forpligtelser.

Ifølge Brian Vad Mathiesen, professor i energiplanlægning ved Aalborg Universitet og en af Danmarks førende eksperter i vedvarende energi, kræver omstillingen, at alle er med, og at alle kommer i gang nu.

"Der er brug for, at vi rykker nu og får mobiliseret alle gode kræfter i samfundet. Det er ikke ét quick fix, men en lang sej indsats, hvor alle skal være med ombord – og vi har brug for, at det tager fart nu," siger han •

“Regionerne kan spille en hovedrolle i klimakampen”

Der er et hul mellem kommunerne og staten, når det kommer til hele klimaområdet. Det hul kan for eksempel regionerne hjælpe til med at udfylde, siger Concitos internationale chef, *Jarl Krausing* og opfordrer til en helt ny organisering af den danske klimaindsats.

JARL KRAUSING er international chef i grønne tænketank Concito. Han arbejder især med at bygge bro mellem internationale indsatser samt national viden og erfaringer på klimaområdet. Han har gennem hele sin karriere beskæftiget sig med miljø, energi, klima og klimafinansiering og har blandt andet arbejdet som klimastrategisk rådgiver for Verdensbankens ledelse. Derudover har Jarl Krausing i otte år fungeret som rådgiver i Miljø- og Klimaministeriet på internationalt miljø- og natursamarbejde.

I 2013 blev kommunerne som følge af økonomiaftalen med staten pålagt at lave de såkaldte klimatilpasningsplaner. I forbindelse med aftalen var Region Midtjylland med til at facilitere, at kommuner og forsyningsselskaber i fællesskab og med ekspertbistand fik lavet en skabelon til klimatilpasningsplaner, som kommunerne i regionen kunne bruge.

Siden har størstedelen af Region Midtjyllands 19 kommuner, sammen med en lang række kommuner rundt omkring i landet, taget skabelonen i brug som fundament for deres klimatilpasningsplaner.

Dette er ifølge Jarl Krausing, international chef i Concito, et godt eksempel på den værdi, som regionerne kan bringe til bordet i klimakampen: “Region Midtjyllands skabelon skabte et meget vigtigt fundament for, at kommunerne i regionen fik lavet fagligt ensartede og kvalificerede klimatilpasningsplaner. Desuden fik det lagt et vigtigt grundlag for vidensdeling, fælles koordinering og indsatser på tværs af kommunerne i denne region,” siger han.

Klimatilpasningsplanerne er ifølge Concito-chefen kun ét ud af mange områder inden for hele klimaudfordringen, hvor det ville være gavnligt med en tværkommunal regionalisering af indsatsen. For eksempel ved at regionerne fik et tydeligere mandat på området for at sikre fælles vidensopbygning, prioritering og indsatser – især i forhold til for eksempel fælles vandudfordringer på tværs af kommunegrænser.

“Det er uhensigtsmæssigt, at regionerne ikke har en større formel rolle. Udfordringerne har en karakter, så det ikke giver mening, at de alene håndteres på et kommunalt niveau. Det gør, at indsatsen både i forhold til klimaabødning og klimatilpasning i dag ikke er effektiv nok,” siger Jarl Krausing og kommer med en klar opfordring til, at vi i Danmark reorganiserer hele klimaindsatsen: “2015 har endvidere med FNs nye Verdensmål og den globale klimaaftale skabt en ny dagsorden for udviklingen af fremtidens nye robuste og klimavenlige byer. Nye mål og nye ambitioner kræver en integreret tilgang på også et regionalt niveau

– blandt andet i forhold til for eksempel at bygge fremtidens grønne mobilitet, en cirkulær økonomi og karbon neutrale byer. Det kræver, at vi kigger på, hvordan vi organiserer den samlede indsats, så vi på bedst mulig vis og mest effektivt kommer i mål med ambitionerne. Det gør vi ikke med den nuværende organisering,” siger han.

KOMMUNERNE KOMMER TIL KORT

En stor del af udfordringen i forhold til den nuværende indsats ligger i, at langt de fleste kommuner i dag ikke har de kompetencer og ressourcer, som er nødvendig for at kunne igangsætte de rigtige initiativer både i forhold til at reducere CO₂-udledningerne og i forhold til hele klimatilpasningsområdet.

Det skyldes ifølge Jarl Krausing, at vi i dag har urealistiske forventninger til, hvad de 98 kommuner hver især skal kunne løfte på området: “Det kan godt være, at Københavns Kommune eller nogle af de andre store kommuner kan stille med den nødvendige viden og tilrettelægge de rigtige indsatser, men i langt de fleste kommuner er det måske en halv eller en hel medarbejder, som sidder med området – og det er helt urealistisk, at de midt i travle hverdage alene kan rumme den ekspertise, som er nødvendigt for at håndtere så komplekse udfordringer, som følger med klimaspørgsmålet,” siger han.

Udfordringen i den nuværende organisering er således, at den danske indsats lige nu lider under, at der mangler koordinering, vidensdeling og samarbejde mellem kommunerne. En analyse af kommunernes indsats på klimatilpasningsområdet, som Concito lavede i 2018, viser således, at indsatserne er fragmenterede, ukoordinerede og befinder sig på meget forskellige ambitionsniveauer.

“Hele klimatilpasningsområdet lider under, at der i dag ikke er mange incitamenter for at fremme tværkommunale indsatser mellem kommunerne. Det bliver alt for mange mosaikker af tiltag. Og det koster dyrt i det lange løb,” lyder det fra Jarl Krausing, som retter en skarp kritik mod den manglende regionalisering af indsatserne: “Der er ingen tvivl om, at det på så mange områder, ville være den smarte vej at gå,” siger han.

REGIONERNE GØR EN FORSKEL... MEN POTENTIALET ER LANGT STØRRE

Udover Region Midtjylland har Region Hovedstaden de seneste år også markeret sig på klimatilpasningsområdet. Regionen har siden 2015 haft som erklæret ambition at blive internationalt anerkendt som klimaberedt region i 2025 – og har i den forbindelse

blandt andet nedsat en regional *Task Force for klimatilpasning*, som skal være med til at understøtte, at kommuner og vandselskaber får omsat initiativer fra klimatilpasningsplaner og investeringsplaner til konkrete projekter.

“Når vi ser på, hvad der er sket i Region Midtjylland og Region Hovedstaden, er det helt tydeligt, hvilken værdi tværkommunale eller regionaliserede indsatser har for klimaindsatsen. Det, at de to regioner er gået aktivt ind på klimatilpasningsområdet, har løftet den kommunale indsats markant i netop disse regioner. Og det kunne højst sandsynligt gælde for en lang række andre områder end på blot klimatilpasningsområdet,” siger Jarl Krausing.

Ifølge Concito-chefen er der en risiko for, at vi forpasser det potentiale, som ligger i for eksempel at inddrage regionerne formelt i klimaindsatsen. Han mener, at vi hermed taber muligheden for at få en stærk fælles indsats – og muligheden for at kunne udnytte stordriftsfordele og vigtige tværgående synergier, som regionerne qua deres størrelse og position ville kunne facilitere. Konsekvens: Omstillingen af det danske samfund sker i dag langt fra på den mest hensigtsmæssige og effektive måde •

”

Nye mål og nye ambitioner kræver en integreret tilgang på også et regionalt niveau – blandt andet i forhold til for eksempel at bygge fremtidens grønne mobilitet, en cirkulær økonomi og karbon neutrale byer.

JARL KRAUSING

INTERNATIONAL CHEF I CONCITO

Regionerne er allerede en central aktør

Klima er højt oppe på den regionale dagsorden - og regionerne løfter på flere områder i dag en væsentlig rolle som facilitator af tværgående samarbejde.

Tilbage i 2010 indgik Region Nordjylland en aftale med Danmarks Naturfredningsforening om at blive Danmarks første *KlimaRegion* og forpligtede sig hermed til at nedbringe regionens CO₂-udledning med 2 pct. hvert år indtil 2025.

Dette er blot et eksempel ud af mange på, at regionerne de seneste år har haft et stort fokus på hele klimaområdet. Alle fem regioner spiller i dag på forskellige vis og niveauer en vigtig rolle i den danske klimaindsats. Det gælder de områder, hvor regionerne har større ansvarsposter: infrastruktur, råstoffer

og ikke mindst sundhed. *Se figur 1.*

Men det gælder også andre områder inden for klimaindsatsen, som aktuelt ligger i periferien af regionernes formelle opgaveansvar, men hvor regionerne i dag påtager sig et frivilligt ansvar for at drive indsatsen frem. Konkrete eksempler på dette er blandt andet klimatilpasning og omstillingen til vedvarende energi. *Se cases side 22-28.*

Økonomiprofessor og tidligere formand for Klimarådet Peter Birch Sørensen understreger denne betydning: "Bæredygtighed og hele klimadagsordenen er

REGIONERNE PRIORITERER KLIMA-INDSATSEN

Flere regioner prioriterer og arbejder seriøst med både klimaaftbødning og klimatilpasning. Seks caseeksempler viser, hvordan regionerne går til den opgave, og hvordan regionerne - både der, hvor de formelt set har det som opgave, men også på et mere overordnet niveau - kan katalysere en stærkere og mere sammenhængende klimaindsats.

CASE

REGIONERNE PÅTAGER SIG KLIMATILPASNINGANSVAR

Selvom kommunerne og staten i dag besidder det primære myndighedsansvar for klimatilpasning i Danmark, er enkelte regioner også gået aktivt ind på området.

Et eksempel er Region Hovedstaden, som siden 2016 har

haft som ambition at blive "internationalt anerkendt som klimaberedt region i 2025." Et vigtigt afsæt for Hovedstadsregionens indsats har været at se hele klimatilpasningsindsatsen som et potentielt vækstområde - og med en ambition om at øge investeringer i og eksport af klimatilpasningsløsninger. Derfor har regionen de seneste år påbegyndt en række partnerskaber med kommuner, virksomheder og vidensinstitutioner og støttet flere initiativer inden for blandt andet forebyggelse, beredskab og politisk dialog. Et eksempel er initiativet *CALL Copenhagen*, der er et "demonstratorium" for den viden og erfaring, som regionens kommuner, forsyningsselskaber, virksomheder, borgere og vidensinstitutioner har med klimatilpasningsindsatsen.

Også Region Midtjylland har de seneste år sat fokus på klimatilpasningsområdet. De var allerede tilbage i 2013 med til at udvikle en skabelon for kommunernes klimatilpasningsplaner, som siden har været brugt af en lang række kommuner - både inden for og uden for regionens grænser. Desuden har regionen igangsat initiativet *Coast to Coast Climate Challenge*, som frem mod 2022 skal sikre "en klimarobust region".

DE FEM DANSKE REGIONER

Kort over fem regioner i Danmark

REGIONERNES OPGAVER

Regionerne har i dag ansvaret for:

- Sygehusvæsenet, herunder sygehusene, psykiatrien samt sygesikringen, herunder privatpraktiserende læger og speciallæger.
- Regional udvikling, blandt andet vedr. natur og miljø, beskæftigelse, uddannelse og kultur samt udvikling i regionernes udkantsområder og landdistrikter.
- Jordforurening med det formål at sikre grund- og overfladevand.
- Råstokortlægning, -planlægning og -indvinding.
- Drift af en række institutioner for udsatte grupper og grupper med særlige behov på social- og specialundervisningsområdet.
- Ansvar for den regionale, kollektive trafik.

Kilde – Finansministeriet

Figur 1 – Regionerne blev oprettet den 1. januar 2007 i forbindelse med de 14 amters nedlæggelse som en del af Strukturreformen. Der er i dag fem regioner, som alle fungerer som folkevalgte administrative enheder med en række konkrete ansvarsområder.

Kilde – Danske Regioner

ERHVERVSFREMME ER IKKE LÆNGERE ET REGIONALT ANSVARsomRÅDE

Regeringens Forenklingssudvalg offentliggjorde i marts 2018 et forslag til et mere centraliseret erhvervsfremmesystem uden regionerne. På den baggrund indgik regeringen og Dansk Folkeparti i maj måned 2018 et smalt forlig, som betyder, at regionerne fra 2019 ikke længere må bedrive erhvervsfremme eller arbejde med turisme.

vigtig for regionerne. Det er noget, de tager alvorligt og interesserer sig for,” siger han.

Den rolle regionerne primært påtager sig, når det kommer til deres arbejde på bæredygtigheds- og klimaområdet, er facilitator for tværgående samarbejder og indsatser. Et konkret eksempel: alene i Region Syddanmarks 19 siders klima- og bæredygtighedsstrategi er “partnerskab” nævnt 11 gange, og “samarbejde” er nævnt ni gange.

HØJT PÅ AGENDAEN

Siden regionernes etablering tilbage i 2007 har bæredygtighed, klima og energi været tænkt ind som en væsentlig del af regionernes prioriteringer og opgavevaretagelse. Således er der i dag på tværs af de fem regioner en lang række bæredygtighedsudvalg, -handlingsplaner, -strategier og -visioner, og der er i alle fem regioner sat adskillige konkrete tiltag i værk for at styrke den danske klimaindsats.

Når det kommer til erhvervsfremmeindsatsen, som regionerne frem til udgangen af 2018 havde ansvaret for, har alle fem regioner fokuseret på at fremme bæredygtig vækst og på opbygning af regionale styrkepositioner inden for denne grønne sektor. Se *tekstboks*. Region Syddanmark har satset på offshore vind og energieffektivisering som to primære regionale styrkepositioner og har oparbejdet regionale klynger på begge områder. Region Sjælland har erklæret ambition om at blive den “toneangivende cirkulære region, som gennem stærke partnerskaber og fyrtårnsprojekter kan udvikle sig til verdensførende” og har i regi af vækstfora og erhvervsklynger sat en række initiativer for at fremme dette i gang.

Også når det gælder driften af sygehusene, som er det største område, regionerne i dag varetager, har de fokus på bæredygtighed og energieffektivisering. Blandt andet er flere af de nye supersygehuse bygget efter certificeringsordningen for bæredygtigt byggeri - DGNB. Et andet eksempel er på transport- og mobi-

CASE

CIRKULÆR PRODUKTION BOOSTES AF REGIONERNE

Cirkulær økonomi har enorm stor betydning for hele den bæredygtige omstilling - og i høj grad for, at vi kan opnå en vækst, der tager hensyn til klimaet. For flere af de danske regioner har cirkulær produktion derfor også været en central del af erhvervsfremmeindsatsen, som indtil december 2018 hørte under deres ansvarsområde.

Særligt Region Sjælland har sat en lang række projekter i gang for at nedsætte virksomhedernes affaldsproduktion og øge genanvendelsen af materialer. Et konkret eksempel er etableringen af Symbiosecentret i Kalundborg, som arbejder med at opbygge symbioser mellem virksomheder, og dermed øge muligheden for nedbringe virksomheders ressourceforbrug og klimaaftryk. Derudover har regionen netop lanceret en regional online portal, Videnscenter for Cirkulær Økono-

mi, som skal fungere som “videns- og brobygningshub for virksomheder, der ønsker at arbejde videre med den grønne omstilling.” Region Sjælland er desuden med i et tværregionalt partnerskab med Region Hovedstaden og Region Skåne i projektet *Future*, hvor de samarbejder om “udviklingen af fremtidens intelligente energi- og ressource-system, så det bliver baseret på vedvarende energikilder og genanvendte materialer”.

Også i Region Midtjyllands seneste vækst- og udviklingsstrategi er der en klar målsætning om at bruge affald som ressource. Strategien opstiller konkrete delmål som eksempelvis at genanvende 70 pct. af regionens affald og fordoble biomasseudbyttet via nye bæredygtige dyrknings- og produktionssystemer.

Den cirkulære tænkning er ikke noget, der ser ud til at blive lagt på hylden, selvom erhvervsfremme ikke længere er på regionernes bord. Et blik på Region Midtjyllands kommende udviklingsstrategi for 2019-2030 viser, at et fokus på cirkulær tænkning, genanvendelse og ressourceknaphed stadig gen-

litetsområdet, hvor regionerne arbejder for at styrke den kollektive transport og nedbringe CO₂-udledningen fra transportområdet.

FOKUS UD OVER ANSVARSOMRÅDER

Der er flere eksempler på, at regionerne påtager sig et større ansvar for klimaindsatsen og sætter sig selv i spil som aktør på områder, som ikke direkte ligger under regionernes nuværende ansvarsområde.

Et eksempel er Region Midtjylland, hvor regionsrådet for nylig har besluttet, at FNs 17 Verdensmål skal være ramme om regionens udviklingsstrategi for 2019–2030. Regionsrådsformand Anders Kühnau (S) argumenterede, i forbindelse med at regionsrådet godkendte udkastet af udviklingsstrategien i september 2018, for, hvorfor regionen kan og bør spille en rolle i forhold til at løse de globale udfordringer.

“Vi er en del af noget større, og det ansvar tager vi på os. Verdensmålene er en oplagt kontekst at tænke alle vores udviklingsopgaver ind i, så vi kan få en attraktiv og bæredygtig region for alle. Det er vores mål,” lød det fra regionsformanden.

Region Midtjylland er desuden gået aktivt ind i omstillingen til vedvarende energi og kom i 2015 med en regional energistrategi – *midt.energistrategi* – i samarbejde med kommunerne, lokale energiselskaber, uddannelsesinstitutioner og virksomheder i regionen. Tal viser, at regionen i dag er godt på vej til at nå strategiens mål om 50 pct. vedvarende energi i

”

Vi er en del af noget større, og det ansvar tager vi på os. Verdensmålene er en oplagt kontekst at tænke alle vores udviklingsopgaver ind i, så vi kan få en attraktiv og bæredygtig region for alle. Det er vores mål.

ANDERS KÜHNAU
REGIONSRAÅDSFORMAND,
REGION MIDTJYLLAND

nemsyrer regionens arbejde med klima- og bæredygtighedsområdet. Det gælder eksempelvis råstofområdet.

CASE

REGIONER SIKRER BÆREDYGTIGT SYGEHUSBYGGERI

Byggeriet i Danmark tegner sig i dag for 40 pct. af det samlede energiforbrug. Derfor er der også stigende fokus på, hvordan vi kan bygge bæredygtigt ved blandt andet at energieffektivisere og genanvende bygningsmaterialer. De seneste år er en række nye grønne certificeringsordninger blevet introduceret som redskaber til at sænke byggeriets ressourceforbrug. Men det er i dag stadig kun fire pct. af byggeriet, der bliver certificeret som bæredygtigt.

Regionerne har tidligt meldt sig på banen som bannerførere og vedvarende engageret sig i at udvikle og opnå bæredygtige certificeringer af de nye supersygehuse. Supersygehuse-

ne skal bygges frem mod 2025 og er med et estimeret samlet budget på 40 mia. kr. et af de største offentlige byggerier i Danmark lige nu.

Foreningen Green Building Council Denmark, der administrerer den danske certificeringsordning for bæredygtigt byggeri, har med støtte fra de fem danske regioner, specialudviklet en pilotmanual specifikt til det nye sygehusbyggeri, som skal sikre, at der tænkes “helhedsorienteret og i integrerede samarbejder omkring skabelsen af fremtidens sygehuse.” Og flere af regionernes renoverings- og byggeprojekter er således også i dag udarbejdet ud fra en erklæret ambition om, at byggerierne kan opnå certificering som bæredygtigt byggeri.

Blandt andre har fire af Region Nordjyllands sygehusbyggerier opnået præcertificeringer baseret på evalueringer af projektmaterialet: *Sygehus Vendsyssel*, *Vendsyssel Kvinde-Barn Hus*, *Hospice Vangen* og *PNAU*. I Region Sjælland har blandt andet det nye *MANA 1 Hospital* også fået en præcertificering.

STRATEGISK FOKUS FOR HELE ENERGIMRÅDET

Fokusområder i Region Hovedstadens strategiske energiplan

Figur 2 – 24 tiltag favner hele energiområdet. De skal i Region Hovedstaden iværksættes frem mod 2025 for at bane vejen for omstillingen til vedvarende energi.

Kilde – Roadmap 2025, Region Hovedstaden/Gate 21

2025. Region Midtjylland har kortlagt energiforbruget siden 2006, hvor andelen af vedvarende energi var 23 pct. I 2017 var den steget til 36 pct. – 8 pct. mere end andelen af vedvarende energi i det nationale energiforbrug.

Også Region Hovedstaden har de seneste år fokuseret på at understøtte omstillingen til vedvarende energi. Regionen har blandt andet udarbejdet en fælles energivision i samarbejde med kommuner og forsyningsselskaber. Som led i dette kom regionen i foråret 2018 med en fælles strategisk energiplan *Roadmap 2025*, der går på tværs af hele energiområdet og som omfatter 34 konkrete tiltag. Se figur 2.

Ifølge professor og ekspert i vedvarende energi, Brian Vad Mathiesen, er der kun positive erfaringer at trække ud af de to regioners indsats på energiområdet: "Region Midtjylland og Region Hovedstaden er virkelig med til at gøre en forskel og er på forskellig vis med til at understøtte og styrke energiomlægningen. Det har vist sig virkelig godt, at de er gået ind på det område og har været med til at koordinere indsatserne," siger han.

Også inden for klimatilpasning har flere af regionerne markeret sig de seneste år – blandt andet har Region Hovedstaden som ambition at blive internationalt anerkendt som klimaberedt region i 2025 og har i den forbindelse blandt andet nedsat en regional Task Force for klimatilpasning, som skal være med til at "understøtte, at kommuner og vandselskaber får

CASE

FEM REGIONERS ERHVERVSFREMME-INDSATS - OG ÉT FÆLLES FOKUS

"Bæredygtighed er kodeord for vækst og et bedre miljø på samme tid. Det handler ikke kun om genbrug og økonomi, men om at skifte retning og få skabt et nyt tankesæt, der kan udvide vores handlerum og muligheder i fremtiden."

Sådan indleder Region Syddanmark deres beskrivelse af indsatsområdet "De grønne vækstmuligheder" i deres seneste vækst- og udviklingsstrategi.

Selvom erhvervsfremme ikke længere ligger på regionernes bord, fortæller de seneste års arbejde med at accelerere en bæredygtig omstilling af dansk erhvervsliv og at fremme grønne styrkepositioner én klar historie - nemlig at grøn vækst har været en absolut hjørnesteen for alle fem regioner og for deres indsats med at styrke og udvikle dansk erhvervsliv.

I Region Syddanmark har bæredygtig energi og fokus på

udvikling af energieffektive teknologier og offshoresektoren eksempelvis været klare topprioriteter i regionens vækst- og udviklingsstrategi. Et andet eksempel er Region Hovedstaden, hvor visionen for den seneste vækst- og udviklingsstrategi *Copenhagen – hele Danmarks hovedstad* er "at skabe en grøn og innovativ metropol med høj vækst og livskvalitet pr. 2020," og grøn vækst er udvalgt som et af fire primære fokusområder i erhvervsfremmeindsatsen.

omsat initiativer fra klimatilpasningsplaner og investeringsplaner til konkrete projekter.”

FACILITATOR FOR SAMARBEJDE PÅ TVÆRS

Koordination, samarbejde og partnerskaber er de helt store fællesnævner, når det kommer til regionernes rolle i klimaindsatsen og for den måde, regionerne arbejder, og den type indsatser, de igangsætter.

Der er således en lang række eksempler på, at regionerne samarbejder, koordinerer og forsøger at skabe fælles fodslag i klimaindsatsen mellem diverse aktører både inden og uden for den enkelte regions grænser. I Region Sjællands visionspapir for grøn omstilling hedder det direkte, at fælles indsatser med stærke partnerskaber med regionens kommuner kan understøtte “fælles ambitioner for den grønne om-

CASE

REGION MIDTJYLLAND TAGER ANSVAR FOR VERDENSMÅLENE

I Region Midtjylland har regionsrådet i 2018 besluttet, at FNs 17 Verdensmål skal danne ramme om regionens udviklingsstrategi for 2019-2030. Det betyder i praksis, at Region Midtjylland de kommende år vil sætte en lang række indsatser og aktiviteter i gang, som indrettes efter og måles op imod FNs 17 Verdensmål.

Regionens arbejde med Verdensmålene indeholder blandt andet en ambition om at fremtidssikre regionens vandressourcer og at gøre den midtjyske region bæredygtig og modstandsdygtig over for klimaforandringerne. Det er noget, regionen allerede i dag har fokus på blandt andet i klimatilpasningsprojektet *Coast to Coast Climate Challenge*, som udvikler fælles og helhedsorienterede klimaløsninger.

For at indfri målene vil regionen indgå en lang række

ationale og internationale partnerskaber. I september 2018 skrev Region Midtjylland sammen med 25 andre europæiske regioner fordelt på 13 nationer under på en fælles erklæring om at ville arbejde for den bæredygtig omstilling med udgangspunkt i FNs Verdensmål. Hermed går Region Midtjylland sammen med de andre regioner i retning af en stærkere fælles europæisk koordinering vedrørende Verdensmålene - og herunder partnerskaber om eksempelvis cirkulær økonomi og klimatilpasning.

stilling. De er hinandens forudsætning.”

En stor del af dette arbejde handler om at få kommunerne i de enkelte regioner til at arbejde sammen. Derudover arbejder regionerne også med et stort fokus på partnerskaber med erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner, statslige myndigheder og ikke mindst andre regioner både herhjemme og i nabolande. Ofte er det ikke partnerskaber med én aktør, men derimod en bred aktørkreds.

Region Hovedstaden og Regions Midtjyllands arbejde med omstillingen til vedvarende energi er konkrete eksempler på det. De har begge haft fokus på at samle alle de relevante aktører – virksomheder, kommuner, eksperter – om samme bord for at iværksætte og koordinere en proces mod en fælles vision og en koordineret plan. Et andet er etableringen og udviklingen af den nu nationale klynge Clean, som arbejder for at skabe grøn vækst på tværs af de regionale grænser.

STRATEGI OG VIDEN I HØJSÆDET

Ud over den koordinerende rolle er regionerne også ofte en vigtig strategisk og vidensopsamlende aktør i klimaindsatsen.

I forhold til det strategiske niveau har flere af regionerne således 2020-, 2030-, 2035- og 2050-målsætninger og visioner på klimatilpasning og -afbødning. Et eksempel er den *Fælles strategisk energiplan for hovedstadsområdet*, som rummer både målsæt-

ninger for 2035 og 2050, et roadmap til 2025 med 34 konkrete tiltag og en omstillingsplan for 2025-2050. Regionerne har også qua deres ansvarsområde formuleret og godkendt konkrete udviklingsstrategier (tidligere erhvervsfremme- og udviklingsstrategier), og så har de en række forskellige handlingsplaner, aktivitetskataloger og analyser. Alt dette udgør et stærkt strategisk afsæt for regionernes arbejde med hele klimaindsatsen.

Dertil kommer, at regionerne i høj grad prioriterer vidensformidling og fælles erfaringsopsamling. Et eksempel er Region Midtjyllands indsats for at indsamle viden om og dele erfaringer blandt kommunerne omkring udarbejdelsen af klimatilpasningsplaner.

Desuden er der på nogle områder etableret dedikerede regionale organer til at sikre vidensdeling. Et konkret eksempel på dette er regionernes Videncenter for Miljø og Ressourcer, som er etableret som et samlingspunkt for regionernes fælles udvikling af miljøopgaver og et forum, hvor de fem regioner kan udveksle erfaringer og arbejde frem mod ensartede løsninger •

CASE

REGION HOVEDSTADEN HAR ÉN FÆLLES ENERGIVISION

”I 2035 skal hovedstadsregionens el- og varmeforsyning være fossilfri og transportsektoren skal være fossilfri i 2050.”

Sådan lyder visionen bag Region Hovedstadens *Fælles strategiske energiplan fra 2018*. Den omfatter udover Region Hovedstaden også 33 kommuner og 10 forsyningsselskaber i det såkaldte ”Greater Copenhagen”.

Udover en langsigtet vision for energisektorens udvikling indeholder energiplanen 34 konkrete tiltag i et *Roadmap 2025*, som er en handlingsplan for konkrete omstillingsaktiviteter frem mod 2025. De 34 tiltag sætter fokus på seks primære områder: fjernvarme og kraftvarmeproduktion, varmeforsyning, elsystemet, gassystemet, transport og energiforbrug.

Den strategiske energiplan er tænkt som et væsentligt planlægningsværktøj, der giver regionen, kommunerne og

forsyningsselskaberne mulighed for at arbejde systematisk og ud fra fælles langsigtet målsætning.

Region Hovedstadens indsats skal ses i lyset af, at energiforsyning og omstilling til vedvarende energi formelt set ikke er regionernes ansvarsområde, hvorfor initiativer og udviklingsplaner i høj grad sker på frivillig basis - og uden direkte midler øremærket til regionens arbejde. Til trods for dette er Region Hovedstaden ikke den eneste region, der har sat fokus på området. Også i Region Midtjylland har man de seneste år arbejdet med udviklingen af en fælles energistrategi.

Regionerne er afgørende i omstillingen til vedvarende energi

Vi skal accelerere omstillingen til vedvarende energi, og regionerne bør spille en større rolle. Det er den klare anbefaling fra en af Danmarks førende eksperter i vedvarende energi, *Brian Vad Mathiesen*.

BRIAN VAD MATHIESEN er ekspert i vedvarende energi og professor på Institut for Planlægning ved Aalborg Universitet. Han er i dag en af verdens mest citerede forskere inden for omstillingen til vedvarende energi. Han deltager aktivt i udviklingen af vedvarende energi både herhjemme og i EU som blandt andet ekspertrådgiver for EU-Kommissionen i Electricity Interconnection Expert Group.

“Det ville være meget gavnligt for hele den grønne omstilling, at regionerne fik en mere bærende rolle”.

Sådan lyder opfordringen fra en af Danmarks førende eksperter, når det kommer til vedvarende energi og omstilling til bæredygtige energikilder, Brian Vad Mathiesen. Han er professor på Institut for Planlægning på Aalborg Universitet.

Brian Vad Mathiesen mener, at vi i dag i høj grad mangler regionerne som en vigtig aktør, der kan være med til at drive omstillingen til et Danmark, som er uafhængigt af fossile brændstoffer: “Flere af kommunerne gør mange vigtige ting og tager vigtige skridt, men vi har brug for at sikre, at alle kommer i gang, og at der ikke er for mange, der løber efter det samme. Derfor har vi brug for en aktør, som har ansvaret for at koordinere, involvere og engagere – på tværs af kommunale skel,” siger energiprofessoren og tilføjer: “I flere regioner foregår der allerede en koordinering. Vi har dog brug for, at der er et drive i hele landet.”

FRAGMENTERET ANSVARSFORDELING

Regeringen har som ambition, at vi skal være uaf-

hængige af fossile brændstoffer i 2050, og at mindst 50 pct. af energiforbruget skal være grønt i 2030. Andelen af vedvarende energi har de seneste år været stigende og dækker i dag lidt mere end 30 pct. af energiforbruget. Regeringens egne beregninger viser, at der fra 2020–2030 skal leveres “10 procentpoint ekstra vedvarende energi til regeringens mål om mindst 50 pct. vedvarende energi i 2030.” *Se figur 1.*

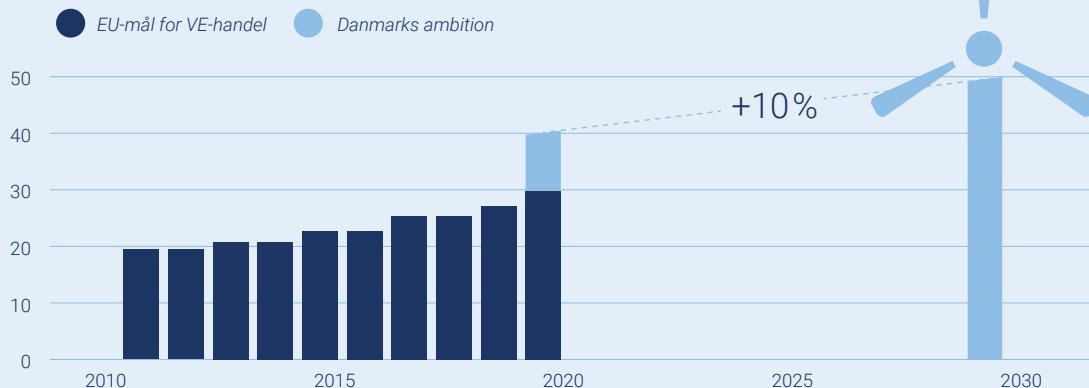
Når man kigger på, hvordan regeringen vil komme i mål med de 10 procentpoint frem mod 2030, er der i dag ikke nogen klar fordeling af, hvem der sidder med det primære myndighedsansvar for at gennemføre de nødvendige tiltag. Som det ser ud nu, er det regeringens energiudspil (de nationale ambitioner) og markeds kræfterne (erhvervslivets interesser), der primært skal drive det frem.

Kommunerne har godt nok ansvar for underområder som vindmølleplanlægning, kollektiv transport, affalds- og varmeplanlægning. Men den store energiomstilling er der ikke en fælles robust plan eller klar ansvarsfordeling for i dag.

“Hele området er meget fragmenteret. Der er ikke nogen, der har det formelle myndighedsansvar for

VI SKAL NÅ 10 PROCENT PÅ 10 ÅR

Andel af vedvarende energi i det samlede energiforbrug, pct., år

Figur 1 – Danmark har som erklæret ambition at ville ramme 50 pct. fra vedvarende energikilder i 2030 - det er en stigning på 10 procent fra 2020-2030.

Kilde – Danmark som foregangsland på energi og klima, 2018

energiomstillingen og satsningen på vedvarende energikilder. Det gør, at vi ikke er langt nok, og at vi ikke gør det på den bedste og mest effektive måde,” siger Brian Vad Mathiesen.

REGIONERNE BØR SPILLE EN STØRRE ROLLE

Det, kommunerne – og Danmark som helhed – ifølge energiprofessoren i særlig grad mangler i dag, er en strategisk tilgang til energiplanlægningen – det vil sige en langsigtet fælles plan for hvilke indsatser, der er brug for, og hvem der skal gøre hvad, som kigger på tværs af sektorer og har blik for både det lokale, nationale og internationale.

Her mener Brian Vad Mathiesen, at regionerne kan og bør spille en nøglerolle: “Regionerne er vigtige i forhold til at sikre, at der sker nok, at alle er med og at det, der bliver besluttet og gennemført, tager afsæt i et overordnet strategisk og langsigtet fokus,” siger han og peger på, at regionernes rolle skal være som koordinerende indsats, der både kan se lokale potentialer og samtidig har blik for nationale og internationale mål, beslutninger og strategiske prioriteringer.

“Regionerne vil kunne sikre den nødvendige koordination og vidensdeling, som er nødvendig, hvis vi skal accelerere omstillingen,” siger Brian Vad Mathiesen.

CODE ERFARINGER

De seneste år har Region Midtjylland og Region Hovedstaden haft fokus på hele energiområdet og igangsat en række indsatser for at fremme den grønne omstilling. Se case side 22-28.

.I Region Midtjylland har man blandt andet lavet en regional energistrategi i samarbejde med regionens kommuner og forsyningsselskaber. Ifølge Brian Vad Mathiesen er der kun positive erfaringer at trække ud af Region Midtjyllands indsats: “Region Midtjylland er virkelig det gode eksempel, som vi burde lære af. De har faciliteret en fælles indsats, fælles forståelse og bred opbakning – og er dermed virkelig med til at understøtte og styrke energiomlægningen,” siger han •

”

Regionerne vil kunne sikre den nødvendige koordination og vidensdeling, som er nødvendig, hvis vi skal accelerere omstillingen.

BRIAN VAD MATHIESEN

EKSPERT I VEDVARENDE ENERGI OG
PROFESSOR VED AALBORG UNIVERSITET

Efterlysning: Hvem har ansvaret for den danske klimaindsats?

Til trods for nye globale mål, mange initiativer og voksende fokus, er der stadig markante huller i Danmarks klimaindsats. Det helt store benspænd er, at klimaindsatserne tabes mellem myndighedsstole. Det viser Sustainias kortlægning af ni store, aktuelle udfordringer, som lige nu svækker Danmarks position som grøn frontløber.

Vi skal sikre vores kyster. Vi skal booste den cirkulære produktion. Vi skal sikre en strategisk omstilling til vedvarende energi.

Det er nogle af de store klimaudfordringer, som Danmark ifølge flere rapporter, eksperter og statistikker i dag ikke tackler godt nok. Den klare dom fra tænketanken Concito i en nylig status på Danmarks klimaambitioner lyder da også, at Danmarks indsatser ikke længere rækker "til en førerposition, men snarere til en plads midt i feltet sammenlignet med de andre nordeuropæiske lande".

Det vil komme til at koste Danmark dyrt. Vi står i dag ikke godt rustet til en fremtid som klimarobust nation og til at kunne levere på de globale mål, vi har forpligtet os til.

Sustainia har kortlagt ni af de største aktuelle udfordringer i den danske klimaindsats. Kortlægningen viser, at det helt store benspænd for de ni udfordringer er manglende myndighedsansvar – at klimaindsatserne lider under, at der ikke er nogle myndigheder, som i tilstrækkelig grad har ansvaret for at iværksætte og styre de nødvendige klimatiltag. Det skaber en samlet klimaindsats, der på alt for mange områder er kortsigtet, fragmenteret og ofte decideret mangelfuld. *Se oversigt og tabel: Ni store områder i den danske klima- og bæredygtighedsindsats savner myndighedsansvar side 34-35.*

Hvis Danmark skal gøre sig håb om at genvinde

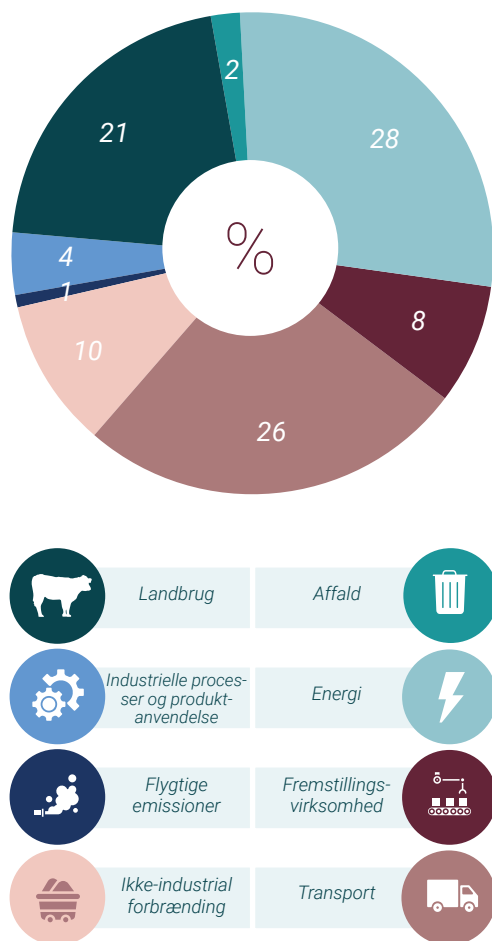
”

Den seneste basisfremskrivning fra Energistyrelsen viser, at Danmark endnu ikke har en kurs, hvor de danske udledninger reduceres med noget, der ligner de nødvendige 2,2 procentpoint pr. år.

CONCITO-RAPPORT:
ROBUSTHED I DE KOMMUNALE
TILPASNINGSPLEANER, 2017

HVOR KOMMER DANMARKS UDLEDNINGER FRA?

Bidrag til totalemission fra hovedsektorer, 2016, pct.

Figur 1 – Danmarks drivhusgasudledninger kommer primært fra energi, transport, landbrug.

Kilde – Denmark's National Inventory Report 2018

positionen som en grøn frontløber, er det derfor strengt nødvendigt, at vi fjerner det benspænd nu. Det vil kræve, at vi kigger grundigt på hele rollefordelingen af den danske klimainsats og ser på, hvilke roller de forskellige myndighedsniveauer kan og bør spille – og så skal vi udpege konkrete ejere for alle opgaver inden for klimainsatsen.

DANSK GRØN FØRERPOSITION STÆRKT TRUET

Efter mange årtier med en forbilledligt ambitiøs klima- og bæredygtighedsindsats peger en række både nationale og internationale analyser i dag på, at vi er ved at miste den grønne førertrøje. For eksempel er Danmark dumpet ned på en 17. plads på Climate Per-

formance Index over landes samlede klimainsats efter adskillige placeringer helt i toppen over flere år.

Danmark har godt nok stadig et ambitiøst mål om at blive netto-nul udleder af drivhusgasser i 2050, men Concitos statusrapport over Danmark som grøn vindnation viser, at der mangler en klar vision for, hvordan denne målsætning reelt set skal indfries. Og regeringens seneste *Klima- og luftudspil* fra oktober 2018 bidrager ifølge Concito-rapporten "alene marginalt til at nå en netto-nul målsætning i 2050".

Hvis Danmark skal i mål med 2050-ambitionerne, kræver det en årlig reduktionsrate for udledningen af drivhusgasser på 2,2 procentpoint om året, men indtil 2016 var denne rate kun på 1,0 procentpoint. Dertil kommer, at "den seneste basisfremskrivning fra Energistyrelsen viser, at Danmark endnu ikke har en kurs, hvor de danske udledninger reduceres med noget, der ligner de nødvendige 2,2 procentpoint pr. år" som Concito-rapporten påpeger. Til trods for, at energiforliget fra juni 2018 satte barren lidt højere, er vi derfor i dag stadig langt fra mål.

Det er ikke kun på drivhusgas-reduktion, at vi i dag halter bagefter. Vi er på flere parametre som eksempelvis ressourceforbrug, vandforbrug og affald pr. indbygger blandt verdens storforbrugere, og der mangler konkrete indsatser, der kan føre det i en mere bæredygtig retning.

Den samlede danske indsats skal med andre ord op i tempo.

FOR LANGSOM KLIMAAFBØDNING

2050-ambitionerne kræver en stærkere og accelereret indsats inden for særligt arealanvendelse, transportområdet, energiforsyning og omstilling til cirkulær økonomi. Se figur 1.

Når det kommer til spørgsmålet om arealanvendelse, lægger regeringen i sit seneste *Klima- og luftudspil* selv op til, at en stor del af Danmarks nedbringelse af CO₂ skal hentes ved beplantning af nye skovarealer. Se side 34. Dette vil de kommende år kræve en stor tværkommunal indsats på tværs af særligt både bykommunerne, der er tunge udledere af CO₂, og landkommuner, der kan sikre skovbeplantningen.

På transportområdet mangler vi også meget, når det kommer til både konkrete tiltag og planer for, hvordan vi kommer i mål med de nødvendige reduktioner. Flere eksperter påpeger, at der er brug for grundlæggende gentænkning af hele den grønne mobilitet og langt flere initiativer på området. Der er blandt andet brug for, at vi finder attraktive kollektive alternativer til personbiler, at vi sikrer, at den kollektive

NI STORE UDFORDRINGER I DEN DANSKE KLIMAINDSATS SAVNER EJER

Baseret på ekspertinterviews og flere nye rapporter har Sustainia indkredset ni konkrete udfordringer i dansk klimaindsats. De er alle udfordringer vedrørende manglende myndighedsansvar, som truer med at sætte den hidtidige klimaindsats over styr. Det truer både Danmarks position som grøn frontløber og vores muligheder for at blive en klimarobust nation.

1 ROBUST KLIMATILPASNING

Danmark står ligesom mange andre lande overfor meget omfattende udfordringer i forhold til klimatilpasning. I dag er det kommunerne, der har det primære ansvar på klimatilpasningsområdet, men der er dog stor forskel på kvaliteten af kommunernes klimatilpasningsstrategier og -indsatser. Særligt i forhold til kystsikring og vandhåndtering, står flere kommuner i dag ikke godt nok rustede. Kommunerne har ikke et formelt implementeringsansvar, og der er ikke krav om tværkommunal koordination.

2 IMPLEMENTERING AF FNs VERDENSMÅL

De seneste opgørelser over fremskridt inden for implementering af FNs 17 verdensmål viser, at Danmark er langt fra at kunne indfri dem i 2030. Det skyldes især vores høje forbrugsniveau, udledning af drivhusgasser, samt udpining af hav- og landområder. Regeringen har godt nok fremlagt en handlingsplan for implementering af målene, og der er en forventning om, at kommunerne her skal spille en central rolle, men det er i dag kun hver tiende kommune, der har konkrete planer for implementering af Verdensmålene.

3 STRATEGI FOR AREALANVENDELSE

Regeringens seneste *Klima- og luftudspil* baserer en stor del af den nødvendige CO₂-reduktion på, at der skal plantes ny skov eller bevares jordbunde på grund af den såkaldte LULUCF-mekanisme. Det betyder, at Danmarkskortet, som vi kender det, står overfor betydelige revisioner de kommende år. Mange kommuner skal i gang med at genplante og bevare eksempelvis tørvejorde, og de skal være i stand til at levere nye tværkommunale strategier for arealanvendelse fra omkring 2021, hvor LULUCF-mekanismerne for alvor træder i kraft. Landkommunerne skal genplante og bevare skove og jorde for at kompen-

sere for bykommunernes udledninger. I regeringens seneste *Klimaudspil* fremgår det ikke hvem der skal sikre tværkommunal samarbejde vedrørende arealanvendelse.

4 HÅNDTERING AF RESSOURCESTRØMME

Affald er en kæmpe udfordring for Danmark. Vi er fortsat et af de lande i verden, der producerer mest affald. Danmark var således den største største producent af kommunalt affald i hele EU i 2016. For at kunne levere på flere bæredygtighedsparametre er det nødvendigt med en langt bedre håndtering af affald både fra private husholdninger og det offentlige. Kommunerne er en helt afgørende aktør for sikre en bedre udnyttelse af ressourcestrømme. De har i dag det primære ansvar for affaldshåndtering, og det er op til de enkelte kommuner at skruer den bedste løsning sammen til deres lokale forhold. Det har i dag den konsekvens, at vi har 98 forskellige affaldssystemer. Heraf følger et manglende tværkommunalt overblik over ressourcestrømme og videndeling om, hvordan ressourcestrømme bedst håndteres.

5 OMSTILLING AF PRIVAT OG KOLLEKTIV TRANSPORT

For at kunne nå Danmarks klimamål skal der ske en omkalfatring af hele transportområdet de kommende år. Den samlede mobilitet skal på sigt elektrificeres, ligesom den kollektive trafik skal udbygges markant. Regeringens foreslåede målsætning om en million elektrisk drevne biler i 2030 er en stor disruptor, og vil kræve en betydeligt større indsats, end den der er planlagt. Der er blandt andet store udfordringer omkring infrastruktur for ladestationer, hvilket regeringen vil indgå aftale med kommunerne om på et ikke nærmere aftalt tidspunkt. Ligeledes vil regeringen drøfte, hvordan en omstilling af kollektive, CO₂-neutrale bussystemer frem mod 2030 kan ske med kommuner og regioner.

UTILSTRÆKKELIGT KLIMAANSVAR

Tabellen viser graden af ansvar for ni områder i dansk klimaindsats fordelt på de tre overordnede myndighedsniveauer.

	Nationalt	Regionalt	Kommunalt	
1. Rubust klimatilpasning				
2. Implementering af FNs verdensmål				
3. Strategi for arealanvendelse				
4. Håndtering af ressourcestrømme				
5. Omstilling af privat og kollektiv transport				
6. Reduktion af forbrugsniveau- og aftryk				
7. Strategisk energiplanlægning				
8. Genopretning af biodiversitet				
9. Sikring af grøn erhvervsfremme				

Området ejes i ...

 ingen grad

 mindre grad

 nogen grad

... af den pågældende myndighed

Tabel 1 – Der er ingen af de ni udfordringer, som i dag har en tydelig og tilstrækkelig ansvarsfordeling, når det kommer til implementering og drift af de nødvendige klimatiltag. Det skader i høj grad Danmarks muligheder for at blive en klimasikker nation.

Kilde – Sustainia

6

REDUKTION AF FORBRUGS-NIVEAU OG -AFTRYK

Mange nationale og internationale undersøgelser påpeger, at danskernes forbrug er milevidt fra at være bæredygtigt. Danmark befinder sig på en 9. plads over de lande i verden, der belastar kloden mest målt pr. indbygger ifølge Global Footprint Networks seneste rapport. Den placering kalder på, at vi forbruger langt mere bæredygtigt - det gælder både husstande, men i høj grad også for de danske virksomheder. Der mangler pt. strategier og konkrete tiltag til at føre forbruget i en mere bæredygtig og klimavenlig retning såsom forskellige adfældsregulerende instrumenter (klimamærkning), såvel som kampagner og offentlige debatter om ændrede forbrugsvaner.

7

STRATEGISK ENERGIPLANLÆGNING

Danmark har hidtil været blandt de mere ambitiøse lande, når det kommer til omstilling til vedvarende energi. I dag er der fra politisk hånd lagt op til, at det primært skal drives af nationale ambitioner og markeds kræfter. Kommunerne har fået ansvaret for enkeltområder som affald og vindmølleplanlægning. Men omstillingen lider i dag under stor fragmentering, hvilket står i vejen for en koordineret og effektiv indsats inden for vedvarende energi. Der er ingen myndighedsinstans, der er ansvarlig for at sikre en overordnet strategisk og fælles plan.

8

GENOPRETNING AF BIODIVERSITET

Kommunerne blev i 2013 pålagt at skulle varetage naturbeskyttelsesinteresser og levere på en række statsligt fastsatte mål, blandt andet funderet i de 20 globale, såkaldte Aichi-biodiversitetsmål. Målene dækker over eksempelvis forurening, bæredygtigt fiskeri, naturbeskyttelse og naturgenoprettelse, og skal være opfyldt i 2020. En undersøgelse fra 2017 udfærdiget af Verdensnaturfonden og Danmarks naturfredningsforening viste dog, at kun to ud af de 20 mål var opfyldt tre år før fristen. Faktorer, der sætter genopretning af biodiversitet under pres, er eksempelvis lempede regler for sprøjtemidler, opsplitning af levesteder, samt ændringer i arealanvendelse til kommerciel brug.

9

SIKRING AF GRØN ERHVERVSFREMME

Regionerne har siden 2007 været med til at sikre Danmark en førende position inden for grøn vækst. Med regeringens udspil for erhvervsfremme fra 2018 fratages regionerne dog deres ansvar for at sikre grøn erhvervsfremme, der i stedet placeres hos kommunerne, og hos statslige nyoprettede erhvervshuse og Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse. Aftalen har mødt hård kritik fra virksomheder og eksperter for at mangle et klart og langsigtet fokus - og for at skylle etablerede regionale initiativer og partnerskaber ud med badevandet.

Kigger man på hele energiområdet og omstillingen til mere vedvarende energi, er det i dag primært drevet af national lovgivning og markeds kræfter. Der er enkelte opgaver, der i dag ligger ude hos kommunerne som eksempelvis vindmølleplaner og affaldshåndtering, men der er i dag ikke nogen, der har det formelle ansvar for at lave og gennemføre strategiske energiplaner.

CONCITO-RAPPORT:
"ROBUSTHED I DE KOMMUNALE
TILPASNINGSPLEANER", 2017

trafik er grøn, og at vi udvikler muligheden for elektrificering af vejnettet. For at realisere regeringens mål om elektrificering af transporten vil også en større indsats for opstilling af ladestationer og indfasning af CO₂-neutrale busser eksempelvis kræve en større koordineret indsats. Og vi skal i gang nu, hvis vi skal opfylde de mål, vi internationalt har forpligtet os til.

Kigger man på hele energiområdet og omstillingen til mere vedvarende energi, er det i dag primært drevet af national lovgivning og markeds kræfter. Der er enkelte opgaver, der i dag ligger ude hos kommunerne som eksempelvis vindmølleplaner og affaldshåndtering, men der er i dag ikke nogen, der har det formelle ansvar for at lave og gennemføre strategiske energiplaner. Der mangler en mere strategisk, tværgående og langsigtet indsats, når det gælder omstillingen til vedvarende energi – og det bremser indsatsen.

I forhold til cirkulær økonomi er Danmark også langt fra at være på rette spor. Selvom regeringen i 2018 fremlagde en samlet strategi for cirkulær økonomi i Danmark, er vi i dag stadig langt fra at nå et tilstrækkeligt niveau af ressourceforbrug og genanvendelse. Et af de store problemfelter er vores affaldshåndtering, hvor meget af vores affald stadig ikke genanvendes, og enten deponeres eller sendes til forbrænding.

UDFORDRET KLIMATILPASNING

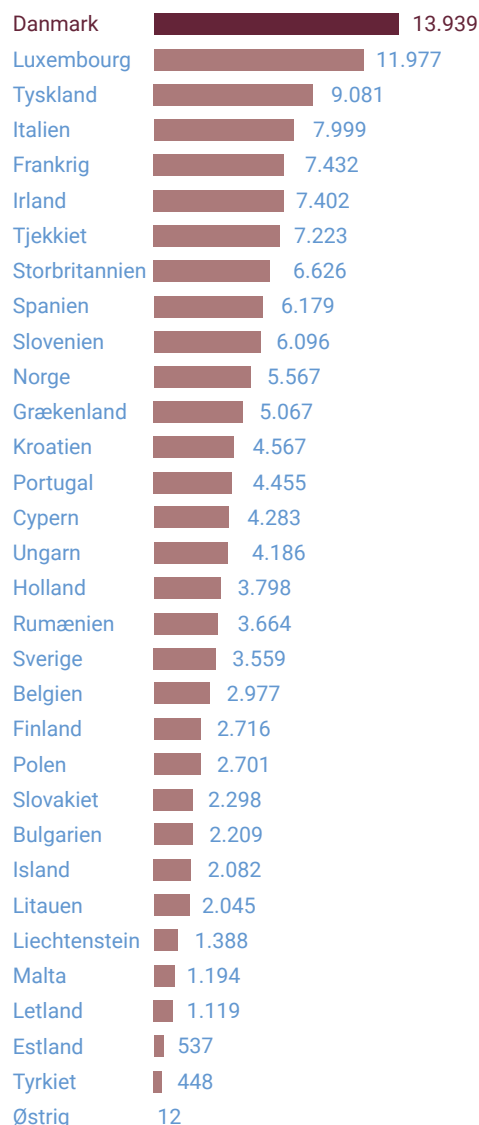
Danmark er det land i EU, der indtil i dag har haft de største klimaskader pr. indbygger. De sidste 26 år har klimaskaderne således kostet Danmark 13.939 kroner pr. indbygger. Se figur 2. Og risikoen for, at vi i de kommende år vil blive ramt af mange flere, større og mere omkostningstunge klimaskader, vil kun vokse i takt med, at den globale temperatur stiger og klimaforandringerne accelererer. Se kapitel 2 side 14.

I 2012 indgik regeringen og Kommunernes Landsforening en aftale om, at kommunerne i udgangen af 2013 skulle have udarbejdet klimatilpasningsplaner. Ifølge Concitos rapport *Robusthed i de kommunale tilpasningsplaner* fra 2017 har kommunerne idag udfærdiget disse planer og er i gang med klimasikringsarbejdet, men analysen viser dog også, at kommunernes indsatser i dag ikke står mål med truslerne fra de fremtidige klimaforandringer: "Under de givne forudsætninger er danske kommuner kommet godt i gang med at udvikle og omsætte klimatilpasningsplaner i handling, men hverken kommunerne eller staten er i hus med en robust klimatilpasningsindsats," står der i rapporten.

Et område, hvor vi i dag er særligt bagud er hele vandudfordringen og i forhold til at sikre vores kyster

KLIMASKADER KOSTER DYRT

Tab per indbygger i kroner, EU28, 1980-2016

Figur 2 – Fra 1980-2016 kostede klimaskader Danmark 13.939 kr. pr. capita. Danmark er dermed det EU-land, der har haft størst omkostninger som følge af klimaskader.

Kilde – European Environmental Agency data fra Munich RE NatCatSERVICE

og vores store byer, hvoraf mange er placeret tæt ved havet. Vi har mange værdier, der er udsatte og flere af vores store byer ligger tæt ved kysterne. Og vi er i dag langt fra at sikre vores byer – men også store landområder mod de forventede havvandsstigninger.

Førnævnte Concito-rapport peger på, at indsatsen i dag lider under en manglende fælles håndtering af klimatilpasningen: “Der er en generel utilstrækkelig håndtering af den samlede risiko i det hydrologiske system [vandsystemet red.] på såvel kommunalt som statsligt niveau, og at der er en meget uensartet tilgang i kommunerne på en række af de undersøgte aspekter, som bør håndteres,” står der i rapporten.

OPGAVER UDEN EJERE?

Man kan med rette spørge sig selv, hvordan et land som Danmark, der i så mange år har satset på grøn omstilling, nu sakker bagud – og hvordan vi både i forhold til klimaafbødning og klimatilpasning i dag kan være så langt fra at være i mål.

Som nævnt er en af de største forhindringer, at mange områder mangler et konkret defineret myndighedsansvar, hvilket leder til et manglende institutionelt ejerskab over Danmarks langsigtede klimaindsats. Se tabel 1 side 35. Det har som konsekvens, at hele klimaindsatsen i dag er fragmenteret, ukoordineret og sker i flere tempi og med forskellige aktører ombord.

Kigger man eksempelvis på klimatilpasningsområdet og affaldshåndtering ligger myndighedsansvaret hos kommunerne, hvilket groft sagt betyder, at der er 98 forskellige måder at gøre tingene på. Retfærdigvis er der lokale forskelle i håndteringen, men en større grad af organiseret erfaringsudveksling kan skabe langt større fremdrift ligesom en mere bredtfaavnende monitorering og evaluering kan sikre bedre data.

Kigger man på implementeringen af FNs 17 Verdensmål, er der lagt op til, at opgaven skal løftes af kommunerne. Men mangel på fælles nationale initiativer, styring og inklusion af kommunerne i den formelle organisering af arbejdet med verdensmålene gør opgaven yderst besværlig.

Andre områder af klimaindsatsen mangler decideret myndighedsansvar. Det gælder den strategiske energiplanlægning, hvor der ikke er placeret et egentlig ansvar for; hvem der skal lave dem, hvad de skal indeholde og hvordan der skal følges op på dem. De enkelte regionale energiplaner og -strategier, vi ser i dag, er derfor udelukkende frivilligt udarbejdet, og der er ikke afsat midler til implementering og opfølgning på planen •

Fem koordinerer bedre end 98

Regionerne mangler beføjelserne til at udfylde en ellers meget vigtig koordinerende rolle i omstillingen til et mere bæredygtigt Danmark, mener økonomiprofessor og tidligere formand for Klimarådet, *Peter Birch Sørensen*.

PETER BIRCH SØRENSEN er en af landets førende eksperter inden for bæredygtighed og klimaøkonomi. Han er i dag professor i Økonomi på Københavns Universitet og underviser i miljø-, ressource- og klimaøkonomi. Han er desuden forhenværende formand for det uafhængige ekspertorgan Klimarådet, der arbejder for at fremme et fagligt sammenhængende beslutningsgrundlag for Danmarks klimapolitik. Peter Birch Sørensen har en baggrund som formand for Det Økonomiske Råd og Produktivitetskommissionen.

I 2007 trådte kommunalreformen i kraft. Landets kommuner blev reduceret fra 271 til 98. De 14 amter blev til de fem regioner, vi kender i dag.

I den forbindelse blev en stor del af de miljø- og naturopgaver, der før lå hos amterne, lagt over på kommunernes skuldre. Det betød, at drifts-, implementerings- og myndighedsansvar for de statsligt fastlagte miljøregler blev placeret ude i 98 kommuner. De miljøopgaver, der blev tilbage hos regionerne, var råstofplanlægning og jordforurening.

Tidligere formand for Klimarådet og økonomiprofessor Peter Birch Sørensen var for mere end ti år siden kritisk over for, at kommunerne fik det ansvar lagt over på dem – og det er han stadig den dag i dag.

“Det var og er ikke hensigtsmæssigt, at kommunerne fik det ansvar. De skal i dag kontrollere og regulere de virksomheder, som de i høj grad også har stor interesse i forbliver i kommunerne – det skaber en konkurrence mellem kommunerne og risiko for, at kommunerne prioriterer erhvervsinteresser højere

end miljøet. Det var ikke en beslutning, som der var sagligt eller fagligt grundlag for at træffe,” siger han.

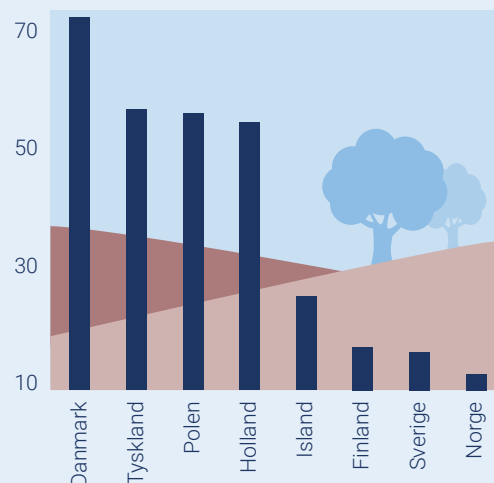
Peter Birch Sørensen er en af landets førende eksperter i omstillingen til en ny klimaøkonomi. Han underviser i dag i miljø-, ressource- og klimaøkonomi på Københavns Universitet og har tidligere været formand for Det Økonomiske Råd og formand for Produktivitetskommissionen.

Efter hans opfattelse er flytningen af ansvaret for de nationalt fastsatte miljølovgivninger et konkret eksempel på de udfordringer, der kan opstå, når 98 kommuner bliver den ansvarlige myndighed – og således et eksempel på at et lokalt myndighedsansvar ofte går hånd i hånd med et stærkt fokus på lokale interesser, der kan være hæmmende for omstillingen til reel klimaøkonomi fra et overordnet perspektiv.

Derfor havde det ifølge Peter Birch Sørensen været en god idé at holde myndighedsansvaret hos de dengang nyetablerede regioner. Og derfor burde regionerne også i dag være en central aktør i forhold til at håndhæve,

AREALANVENDELSE KAN BLIVE EN KAMPPLADS

Landbrugets andel af arealet i udvalgte europæiske lande, oktober, 2017

Figur 1 – Danmark står over for en stor forandring, når det kommer til den måde hvorpå vi bruger vores jord. Der skal de kommende år, plantes langt mere skov, hvis vi skal nå i mål med ambitionerne for CO2 reduktion.

Kilde – Danmarks Statistik

implementere og accelerere den grønne omstilling.

“Regionerne kan bedre tage et helhedssyn og tænke på tværs af kommunerne – og at det ikke er den enkelte kommunes interesser, der plejes. Og de vil kunne spille en væsentlig rolle som vagthund, når det kommer til at sikre en vis armslængde til dem, der skal reguleres og til at sikre, at alle kommunerne er med,” siger han og peger på, at regionerne i kraft af deres størrelse også har bedre muligheder for at basere beslutninger og prioriteringer på et velfunderet fagligt grundlag end kommunerne: “Deres størrelse giver dem mulighed for at oparbejde den vigtige viden og ekspertise, der ofte er nødvendig inden for det her område,” siger han.

REGIONERNE MANGLER BEFØJELSER

Som regionernes beføjelser ser ud i dag, mener Peter Birch Sørensen ikke, at de reelt har muligheden for at spille en central rolle som katalysator for den bæredygtige omstilling. Tværtimod har de en meget indskrænket bane at spille på, når det kommer til bæredygtighedsdagsordenen: “De har i dag ikke de formelle beføjelser, som gør det muligt for dem at indtage en mere tydelig rolle i forhold til en lang række af de indsatser, som er nødvendige for at accelerere omstillingen til et mere bæredygtigt Danmark. Deres ansvarsområder er så reducerede, at de i dag reelt ikke

har mange handlemuligheder,” siger klimaøkonomi-eksperthen.

Det skyldes til dels den ovenfor beskrevne beslutning om markant at reducere regionernes rolle på miljøområdet. Men dertil kommer, at regionerne i dag heller ikke har noget formelt ansvar for klimatilpasning, omstilling til vedvarende energi, og at det for nyligt er blevet besluttet mellem regeringen og Dansk Folkeparti, at heller ikke erhvervsfremme skal ligge på regionernes bord pr. januar 2019.

Skal regionerne spille en mere synlig og aktiv rolle, kræver det ifølge Peter Birch Sørensen, at man kigger på, hvad de har og skal have myndighedsansvar for: “Det er ikke mange områder inden for bæredygtighed, hvor regionerne i dag har et centralt ansvar. Det ville kræve en anden arbejdsdeling mellem stat, regioner og kommuner,” siger han.

FLERE KONKRETE OPGAVER ER RELEVANTE

Der er ifølge Peter Birch Sørensen flere områder, hvor regionerne qua deres position og størrelse kunne og burde få beføjelser til at kunne spille en vigtig – og gerne større rolle i den grønne omstilling de kommende år.

Det gælder dels nogle af de områder, hvor de allerede i dag har en del af ansvaret: “De kunne spille en vigtig rolle i forhold til at accelerere omstillingen inden for store områder som eksempelvis transport og infrastruktur,” siger han.

Peter Birch Sørensen peger desuden på områder, hvor det kunne give god mening at lægge et delansvar hos regionerne, fordi de ville kunne bidrage positivt til at sikre en vigtig fremdrift, fælles fodslag og koordinering: “Hele arealplanlægningen og vores ressource- og miljøplanlægning, men også klimatilpassingsområdet ligger ude hos alle 98 kommuner. Men det ville give god mening og være nyttigt for indsatserne, hvis regionerne fik en mere koordinerende og helhedsorienteret rolle,” siger han.

I forhold til arealplanlægningen lægges der både i Paris-aftalen og i regeringens seneste udspil op til, at en væsentlig del af reduktionen af CO2 de kommende år skal ske ved etablering af nye skove. Det vil herhjemme betyde en voldsom omlægning fra landbrugsjord til nye skovarealer. *Se figur 1.*

Peter Birch Sørensen peger desuden på erhvervsfremme som et af de områder, hvor regionernes mulighed for at koble lokalt fokus med nationale mål ville have været en styrke: “Regionernes erhvervsfremmeindsats har været og kan være et vigtigt instrument i den bæredygtige omstilling af erhvervslivet,” siger Peter Birch Sørensen •

Klimaindsatsen i fem nabolande:

Regioner, der gør en forskel

Modsat herhjemme, har de regionale myndigheder i flere af vores nabolande de seneste år fået en større rolle i klimaindsatsen. De agerer i dag som vigtigt koordinerende bindeled og kontrolinstans mellem statslige og lokale myndigheder.

I Holland samarbejder stat, regioner og kommuner tæt om den accelererende vandudfordring, som er en af de helt store klimatrusler, Holland står over for. Det har været en vigtig årsag til, at Holland i dag er internationalt anerkendt, når det kommer til vandhåndtering og kystsikring.

Holland er blot et eksempel på, at regionale myndigheder spiller en vigtig rolle i klimaindsatsen. I en række af vores nabolande er der mange eksempler

på, at man modsat i Danmark opskalerer regionernes rolle, når det kommer til klimaindsatsen, og hvor de regionale myndigheder de seneste år har fået et større formelt ansvar for landenes indsatser på området. Man skal således ikke kigge længere end til lande som Norge, Sverige, Belgien, England og Holland – lande, som ligner Danmark, når det kommer til størrelse, myndighedsstruktur og klimamål – for at finde en lang række eksempler på, at de regionale myndighe-

CASES: FEM EUROPÆISKE ERFARINGER

Man behøver ikke kigge længere end til eksempelvis Sverige, Norge og Holland for at finde eksempler på, at de regionale myndigheder de seneste år har fået et større myndighedsansvar inden for klimatilpasning og grønne energiløsninger inden for energi, erhverv og transport.

Fem caseeksempler fortæller historien om den vigtige rolle, de regionale myndigheder i dag spiller i vores nabolande i forhold til hele klimaindsatsen. De får i modsætning til udviklingen af de fem regionernes opgaver herhjemme – mere og mere ansvar som en væsentlig koordinerende og kontrollerende instans.

”

Det har i flere lande ført til omstruktureringer af indsatsen, nye forvaltningsområder og -ansvar samt allokeringer af nye finansielle ressourcer. I flere af vores nabolande har regionerne i den forbindelse fået et større ansvar inden for klimaabødning og klimatilpasning.

der i dag spiller en helt central rolle i klimaindsatsen – og det gælder både i forhold til klimaabødning og klimatilpasning. *Se fem internationale eksempler side 42-45.*

Der er forskelle landene imellem på, hvilke typer af opgaver, der ligger hos regionale myndigheder, og hvordan opgaverne forvaltes. Men der er også én vigtig fællesnævner for de regionale myndigheders rolle i klimaindsatsen, som går på tværs af landegrænser: De regionale myndigheder udgør et væsentligt koordinerende, administrativt og ofte kontrollerende bindeled mellem nationale politikker og lokal implementering. *Se tekstboks.*

VOKSENDE REGIONAL ROLLE

I takt med et voksende politisk fokus på den bæredygtige omstilling, flere mærkbare konsekvenser af klimaforandringerne og en række nye fælles internationale mål, har vi på tværs af europæiske landegrænser de seneste år set voksende ambitioner og mange flere konkrete indsatser på klimaområdet.

Det har i flere lande ført til omstruktureringer af indsatsen, nye forvaltningsområder og -ansvar samt allokeringer af nye finansielle ressourcer. I flere af vores nabolande har regionerne i den forbindelse fået et større ansvar inden for klimaabødning og klimatilpasning.

I Belgien har landets tre regioner som led i en stor statsreform i 2014 eksempelvis fået et hovedansvar

HOLLANDSKE REGIONER DRIVER KYSTSIKRINGSINDSATSEN

I Holland arbejder stat, regioner og kommuner tæt sammen om klimatilpasningsindsatsen. Det gælder særligt kystsikring og vandhåndtering, som er en af de helt store klimarelaterede trusler, landet står over for. Over halvdelen af Hollands areal ligger mindre end en meter over havets overflade, og 70 pct. af Hollands BNP tjenes i dag "under havniveau".

Holland er i dag verdensførende, når det kommer til at tackle netop den udfordring. En primær årsag til det er, at Holland siden 2006 har haft en stærk myndighedskoordinering og klar fordeling af indsats- og ansvarsområder. Ifølge en rapport fra tænketanken Concito, *Nordeuropæiske erfaringer med klimatilpasning*, fra 2016, spiller de hollandske regioner i dag en fundamental rolle i dette arbejde med omfattende beføjelser og store ansvarsposter. Regionernes vigtige rolle afspejles helt konkret i det hollandske budget for

vandhåndtering, hvor regionerne i 2013 modtog 21 mia. kr. - 40 pct. af det samlede budget på 52 mia. kr.

De hollandske regioner har desuden mandat til at opkræve regionale skatter og forbrugsafgifter direkte ude hos borgerne - skatter, der er øremærket specifikke indsatser som blandt andet oversvømmelseshåndtering og sikring af lokale og regionale vandveje. Dertil har de regionale vandforsyninger i årtier haft deres egen bank, der udbyder langsigtede lån med lave renter, og dermed sikrer finansiel stabilitet omkring indsatsen.

for omstillingen til vedvarende energi. Med reformen sættes der nu kun regionale mål for energieffektivisering. I Norge har de regionale myndigheder – fylkeskommuner – fået det primære ansvar for forvaltning af det nationale vejnet, omlægning af landområder og for tilsynsførelse med de norske kommuners klimatilpasningsindsats.

ET CENTRALT BINDELED...

I flere af vores nabolande er de regionale myndigheds vigtigste opgave i klimaindsatsen at koordinere og sikre sammenhæng mellem nationale og lokale myndigheder. Dertil har de i dag til opgave at koordinere samarbejde på tværs af lokale kommunegrænser – og dermed at sikre at både lokale, regionale og nationale interesser varetages i de konkrete klimaindsatser.

Et eksempel er England, hvor man i kølvandet på en række omfattende oversvømmelser i 2007 og igen i 2013 og 2014 valgte at omstrukturere klimatilpasningsindsatsen. Som led i dette etablerede man regionale flod- og kystkomitéer, hvis formål er at koordinere vandhåndteringen mellem nationale og lokale myndigheder, samt mellem andre myndigheder, der beskæftiger sig med klimatilpasning. Også i Norge er det de regionale fylkeskommuner, der har ansvaret for at sikre sammenhæng mellem landets lokale, regionale og nationale klimatilpasningsindsats.

Udover en koordinering mellem myndigheder er der i vores nabolande også en række eksempler på,

SÅDAN GJORDE VI

Med udgangspunkt i artikler, rapporter og diverse dokumenter samt publikationer fra statslige og EU-myndigheder, har vi kortlagt regionalt ansvar og myndighedsområder inden for klimaafbødning og klimatilpasning i Holland, Belgien, Norge, Sverige og England. Landene er udvalgt ud fra flere parametre med overordnet fokus på politisk, geografisk og socio-økonomisk sammenlignelighed med Danmark. Casene tager belyser, regionernes rolle i forhold til forskellige områder inden for klimaafbødning og -tilpasning herunder energieffektivisering, bæredygtig erhvervsfremme, arealanvendelse og transportpolitik.

at de regionale myndigheder udfører en vigtig funktion som bindeled til erhvervsliv og forsknings- og uddannelsesinstitutioner. I Sverige har regionerne eksempelvis ansvaret for at fremme udviklingen af et bæredygtigt erhvervsliv, og de spiller inden for hele klimaindsatsen en aktiv rolle i etableringen af tværgående partnerskaber mellem eksempelvis erhvervsliv, forskning og myndigheder.

GRØN TRANSPORTSUCCESS I NORGE SKYLDES REGIONALT FOKUS

I Norge er områderne for transport- og arealudvikling blevet reformeret inden for de sidste 10 år med regionerne i en fremtrædende rolle. De 19 såkaldte fylkeskommuner – som er Norges regionale myndigheder – har overtaget forvaltningen af 80 pct. af det nationale vejnet og omlægning af landområder. Dertil har regionerne fået et større ansvar for at sikre norsk overholdelse af miljøforpligtelser, klimatilpasning og tiltrækning af erhvervsvirksomheder.

Hermed har de fået en nøglerolle i den norske klimaindsats og i opfyldelsen af Norges overordnede målsætning om at reducere udledning af drivhusgasser med 50 pct. inden 2030 og 100 pct. i 2050. Der lægges i forhold til fylkeskommunernes udvidede opgaveansvar inden for klimaindsatsen – og deres rolle på hele transportområdet – særlig vægt på, at de

skal sikre en samordning af geografiske områder, politiske niveauer og sektorer inden for det offentlige og det private.

Selvom fylkeskommunerne i dag har fået formelt ansvar for transportområdet, har der dog været udfordringer, når det kommer til reel ansvarsoverdragelse. Ifølge anbefalinger i en rapport fra det norske Transportøkonomisk Institutt fra 2017 bør den norske stat og kommunerne således give fylkeskommunerne fuld legitimitet til at samordne og styre inden for transport- og arealområdet, hvis den fulde virkning af ansvarsoverdragelsen skal opnås.

...OG EN VIGTIG KONTROLFUNKTION

I flere af vores nabolande har regionale myndigheder desuden en vigtig kontrolfunktion i klimaindsatsen – særligt i forhold til at sikre, at kommunerne opfylder deres forpligtelser, og at de aktiviteter, som kommunerne er ansvarlige for, gennemføres. Dette gælder blandt andet, når det kommer til konkrete indsatser på klimatilpasningsområdet.

Et eksempel er Norge, hvor det ligesom herhjemme er kommunerne, der løfter den centrale del af klimatilpasningsindsatsen, men hvor de regionale fylkeskommuner i dag har ansvaret for at føre kontrol med kommunernes arbejde og indsatser. I Belgien er man gået skridtet videre, idet regionerne har fået ansvaret for at sikre, at de internationale mål på energiområdet opfyldes. Her står regionerne derfor i dag med ansvaret for at monitorere energieffektiviseringen, følge op på målene og for at sikre, at Belgien overholder gældende EU-lovgivning og -direktiver.

FLERE MIDLER FØLGER MED

Erfaringerne fra vores nabolande viser, at der med større beføjelser og flere konkrete opgaver i klimaindsatsen også følger markant flere midler til de regionale myndigheder. I Holland sidder regionerne således i dag på omkring 40 pct. af det samlede budget for vandhåndtering og udgør altså finansielt den største af de tre politiske niveauer. Dertil kommer, at de hol-

landske regioner i dag har mulighed for at opkræve regionale skatter og forbrugsafgifter direkte ude hos borgerne, der er specifikt øremærket de områder inden for kystsikringen, som regionerne har ansvar for.

Også i Belgien modtog de tre regioner i 2014 en stor statslig pulje på 150 mia. kr. til grøn omstilling af energisektoren – midlerne er øremærket opfyldelsen af globale energimål. Puljen tillader desuden nationale myndigheder at kreditere og sanktionere regionerne på deres resultater i forhold til at opnå globale energi- og klimamålsætninger.

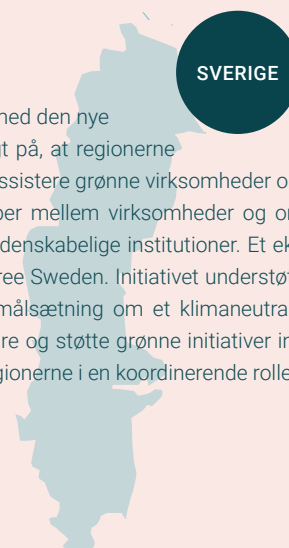
For enkelte lande de har seneste års myndigheds- og finansielle overdragelse fra statsligt til regionalt niveau ikke været helt gnidningsfri. Den primære kritik har lydt, at der har været udfordringer i forhold til at sikre en reel ansvarsoverdragelse, hvorfor regionerne i praksis ikke har haft reelle handlemuligheder inden for de nye ansvarsområder. I Norge har der blandt andet været en udtalt kritik af overdragelsen af myndighedsansvaret for det norske vejnet fra de nationale til de regionale myndigheder. En rapport fra det norske Transportøkonomisk Institutt fra 2017 peger på, at mens regionerne blev tildelt formelt ansvar, så fulgte den fulde legitimitet til at overtage ansvaret ikke med •

NY REFORM I SVERIGE SIKRER REGIONAL GRØN ERHVERVSUDVIKLING

Mens de danske regioner fra i år er blevet frataget ansvaret for erhvervsfremmeindsatsen, så tildeles der mere grønt erhvervsfremmeansvar til de svenske regioner med de seneste reformer i Sverige, der blev vedtaget i juni 2018. Det indebærer, at de 21 län - de svenske regioner - i højere grad kan koordinere og sætte initiativer i gang, som støtter og fremmer et bæredygtigt erhvervsliv lokalt og regionalt.

Med vedtagelsen af regionsreformerne i 2018 modtager de nuværende 21 län, som hver har deres styrelser med folkevalgte politikere, status af funktions- og beslutningsdygtige regioner. Det betyder, at regionerne fra 2019 får direkte politisk ansvar for strategisk udvikling, samordning og administration i forbindelse med erhvervsfremme og den kollektive trafik på regionalt niveau. Finansieringen sikres gennem statslige tilskud, EU-midler, national og regional skatte- og afgiftsopkrævning.

Der lægges i forbindelse med den nye svenske reform særligt vægt på, at regionerne skal spille en aktiv rolle i at assistere grønne virksomheder og etablere grønne partnerskaber mellem virksomheder og organisationer, lokalmiljø og videnskabelige institutioner. Et eksempel er initiativet Fossil Free Sweden. Initiativet understøtter den svenske regerings målsætning om et klimaneutralt Sverige i 2045 ved at opfordre og støtte grønne initiativer inden for erhvervslivet med regionerne i en koordinerende rolle.

VEDVARENDE ENERGI ER ET REGIONALT ANLIGGENDE I BELGIEN

Belgien har de seneste år satset stort på energieffektivisering og vedvarende energi med tre regioner som en primær drivkraft. Og netop det at overdrage et større ansvar til regionerne er en vigtig driver for, at Belgien de kommende år skal blive i stand til at leve op til Paris-aftalens målsætninger om øget energieffektivisering og omstilling til vedvarende energi.

De tre belgiske regioner - det fransktalende Vallonien i syd, det hollandsktalende Flandern i nord og hovedstadsregionen Bruxelles - fik med vedtagelsen af en af de største statsreformer i Belgiens historie fra 2014 markant større myndighedsansvar for vedvarende energi og energieffektivisering. Regionerne og til dels kommunerne modtog i forbindelse med reformen 150 mia. kr. fra nationale myndigheder til at løfte de nye ansvarsposter. Et beløb, der langt overskrider det økonomiske budget i forhold til forrige belgiske statsreformer. Endvidere indebærer en væsentlig del af reformen, at regionerne kan krediteres eller sanktioneres afhængigt af, hvordan de klarer sig i forhold til energimålsætningerne.

2014-reformen hviler på tidligere positive erfaringer med at inddrage de regionale myndigheder i omstillingen til vedvarende energi.

Ansvar for energiområdet er i dag klart opdelt mellem nationale myndigheder og de tre regioner, hvor nationale myndigheder er ansvarlige for energiforsyning af olie og naturgas, større elforsyningssystemer, atomkraftværk og offshore vindenergi. Regionerne er ansvarlige for kvotesystemet, der organiserer infrastrukturen for det samlede belgiske el-system og distributionen af energi, herunder prissætning, opsætning og vedligeholdelse af elværker for vedvarende energi og promovering af initiativer for energieffektivisering.

I kraft af, at energieffektivisering i dag er et regionalt anliggende, sættes der i dag ikke mål på nationalt niveau, som ikke også understøtter de regionalt besluttede målsætninger. Dertil kommer, at hver af de tre regioner selv er ansvarlige for monitorering af energieffektiviseringen og for at sikre, at Belgien overholder gældende EU-lovgivning og -direktiver.

ENGLAND: ET REGIONALT BINDELED FOR OVERSVØMMELSESHÅNDTERINGEN

I 2007 blev England ramt af oversvømmelser, som kostede den britiske økonomi 27 mia. kr. Analyser, der blev gennemført efter oversvømmelserne, førte til en anbefaling om en mere lokal forankring af den engelske oversvømmelseshåndtering. I den forbindelse blev særligt samarbejdet mellem lokale og regionale aktører fremhævet som en væsentlig løftestang.

Oversvømmelserne i 2007 blev derfor også en katalysator for en stærkere organisering af Englands klimatilpasning, der udmøntede sig i én samlet vandlov for oversvømmelses- og vandhåndtering i 2010. Regionerne fik i den forbindelse en fremtrædende rolle som institutionaliseret bindeled mellem det nationale miljøagentur og de 152 kommunale vandhåndteringsmyndigheder.

I dag er det 12 flod- og kystkomiteer - de såkaldte Region Flood and Coaster Committees - som samordner koordineringen

af vandhåndteringen på regionalt plan.

Deres formelle forpligtelser består i at rådgive og godkende de kommunale myndigheders klimatilpasnings- og investeringsplaner for at undgå, at oversvømmelsesrisici flyttes på tværs af lokalpolitiske grænser. Lokale myndigheder er ansvarlige for lokal oversvømmelseshåndtering fra grundvand, regnvand og overfladevand, mens de regionale kystkomiteer er ansvarlige for at sikre, at lokale vandhåndteringsmyndigheder overholder nationale klimatilpasningsplaner.

Der blev i 2017 allokert et rekordhøjt beløb på 21 mia. kr. til klimatilpasning på lokalt, regionalt og nationalt plan. Midlerne er øremærket floder, kystområder, grundvand og overfladesikring for hermed at klimasikre de 300.000 engelske ejendomme, som vil være placeret i oversvømmelsestruede områder allerede i 2020-21.

“Regionerne kan koordinere klimaindsatsen”

De fem danske regioner kan spille en vigtig rolle i at accelerere den bæredygtige omstilling - og i at gøre det på den smarteste måde. Det er analysen fra en af verdens førende klimaeksperter, *Katherine Richardson*.

KATHERINE RICHARDSON er internationalt anerkendt for sin forskning i klimaforandrings påvirkning af biodiversitet og globale kredsløb i havet. Hun er i dag professor i biologisk oceanografi og leder af Sustainability Science Centre på Københavns Universitet. Hun har været med til at udvikle det anerkendte Planetary Boundaries framework og har mange års erfaringer med den danske klimaindsats som medlem af Klimarådet og som forhenværende formand for regeringens nedlagte Klimakommission.

Koordinering, strategisk planlægning og formidling.

Det er ifølge professor Katherine Richardson de tre kasketter, som de fem danske regioner burde have på, når det kommer til omstillingen til et mere bæredygtigt Danmark: “Regionerne er en meget interessant potentiel aktør i forhold til at accelerere den bæredygtige omstilling af vores samfund. De kan være med til at sikre, at vi koordinerer indsatserne, at vi er strategiske i omstillingen, og at vi har lokal opbakning til de tiltag, vi gennemfører,” siger hun.

Katherine Richardson er leder af Sustainability Science Centre på Københavns Universitet. Desuden var hun formand for regeringens daværende Klimakommission og har i mange år været blandt verdens førende eksperter, når det kommer til klimaforandringer, og hvordan menneskenes aktiviteter påvirker jorden. Hun mener, at Danmark kunne drage fordel af en aktør, der ligger mellem nationalt og lokalt niveau, hvis vi skal håbe på at indfri de politiske ambitioner for den bæredygtige omstilling og respondere

på det pres, som ressourcemangel og klimaforandringer i dag stiller os under: “Regionerne er ikke drevet af lokale interesser, men kan sikre lokal tilknytning. Og derfor kunne de, set fra min stol, spille en vigtig rolle,” siger Katherine Richardson.

BRUG FOR BEDRE KOORDINERING

Når det kommer til koordinering og strømlining af de mange bæredygtighedsindsatser, som i dag er i gang eller på tegnebrættet herhjemme, har vi ifølge Katherine Richardson en stor udfordring med, at en stor del af ansvaret ligger ude hos 98 forskellige kommuner, som har 98 forskellige særinteresser.

“Kigger man på indsatsen i dag, mangler vi i høj grad koordinering mellem kommunerne. Vi har 98 kommuner, som har deres egne interesser og tager udgangspunkt i dem, når de gennemfører tiltag. Det er problematisk, når det kommer til at sikre, at vi igangsætter de rigtige initiativer og tager de rigtige og koordinerede fælles skridt,” siger hun og peger på, at der i dag er alt for mange eksempler på, at tiltag, der

”

Kigger man på indsatsen i dag, mangler vi i høj grad koordinering mellem kommunerne.

KATHERINE RICHARDSON

PROFESSOR VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
OG LEDER AF SUSTAINABILITY SCIENCE CENTER

skal fremme den bæredygtige omstilling, gennemføres ud fra kommunale interesser og ikke fordi, de giver god mening i et større billede.

Netop det store billede ville regionerne i kraft af deres størrelse og regionale fokus have mulighed for at bringe til bordet, hvis de fik et ansvar som overordnet koordinerende for kommunernes initiativer.

”I mange tilfælde ville det være smart, at kommunerne gik sammen, brugte de samme løsninger og prioriterede ud fra, hvad andre gør og vil gøre – men det sker alt for lidt i dag. Og netop det vil regionerne kunne facilitere,” siger Katherine Richardson.

LANGSIGTEDE STRATEGIER SKAL STYRKES

Langsigtede mål og langsigtet planlægning går hånd i hånd i den bæredygtige omstilling.

Herhjemme har vi i dag langsigtede mål qua tilslutningen til Paris-aftalen, FNs 17 bæredygtigheds-mål og en bred vifte af målsætninger vedtaget på nationalt niveau. Men når det kommer til den langsigtede planlægning, er vi, ifølge professoren, stadig et stykke vej fra at være i mål: ”Der er mange eksempler på, at vi satser forkert og gør nogle ting, som er ukloge på den lange bane – og det sker, fordi vi ikke formår at tænke langsigtet og strategisk, når det kommer til omlægningen af eksempelvis vores energisystem eller transportsektor,” siger Katherine Richardson.

Hun henviser til det, at flere kommuner de seneste år har valgt at satse på biomasse frem for varmepum-

per, som et konkret eksempel: ”Vi går og tror, at vi er så gode herhjemme, når det kommer til omstillingen til vedvarende energi, men det er vi ikke. Vi kunne godt satse mere smart. Et eksempel er vores fokus på biomasse, hvor vi i fremtiden kan risikere ikke at have nok biomasse, fordi det er en meget begrænset ressource. Det er en konsekvens af, at vi har for mange, som sidder lokalt og skal træffe de her beslutninger, men reelt ikke har en chance for at forstå, hvad der skal til, og hvordan man gør det rigtigt.”

Netop den strategiske viden og det overordnede blik på bæredygtighedsdagsordenen ville regionerne kunne facilitere.

”En regional aktør ville kunne indtage den strategiske rolle og være med til at sikre, at vi gør de rigtige ting og satser på de rigtige løsninger,” lyder det fra Katherine Richardson.

REGIONERNE KAN FÅ ”STAMMEN” MED

Hvis vi skal indfri de politiske mål, som i dag ligger på klima- og ressourceområdet, vil det kræve en generel omlægning af, hvordan vi som danskere forbruger. Derfor er en væsentlig del af at accelerere omstillingen af Danmark, at vi som befolkning er med, og at der er bred opbakning til at gennemføre de nødvendige indsatser.

Katherine Richardson mener, at regionerne også her har en vigtig rolle at udføre i forhold til at være brobygger mellem nationale mål og lokal opbakning: ”Både kommunerne og regionerne er tæt på lokal-samfundet og de mennesker, der bor der – derfor er de vigtige i forhold til at få skabt en fælles opbakning til at gennemføre omstillingen. De er vigtige for at få folk til at føle sig som en del af et fællesskab – en lokal ”stamme” – som er sammen om at gøre noget,” siger professoren og peger på, at ”det er langt sværere for nationale politikere at trænge igennem med den type budskaber – det kan man bedre høre og forstå, når det kommer fra nogen, man føler, man kender og har et forhold til.”

Hun peger i den forbindelse på omstillingen til et nyt og bæredygtigt fødevarer-system som et konkret område, hvor regionerne kunne spille en væsentlig rolle som formidler: ”Vi står over for en kæmpe opgave, når det kommer til at ændre folks madvaner og forhindre madspild. Her kunne regionerne få en vigtig rolle i at undervise og overbevise befolkningen om, at det er vigtigt – og dermed skubbe på for de værdiændringer, som er vigtige for at få lokalsamfundet til at være medskabende i at gøre vores ressourcerforbrug mere bæredygtigt,” siger Katherine Richardson •

Regionernes fremtidige rolle i den danske klimaindsats: **En stor opfordring og syv konkrete anbefalinger**

Selvom mange af landets 98 kommuner allerede yder en stor indsats, når det kommer til områder som eksempelvis ressourceoptimering, klimatilpasning og nedbringelse af CO₂-udledning, lider den danske klimaindsats i dag under en manglende koordinering, vidensdeling og samlet strategisk retning.

Der mangler en markant regional aktør, som kan facilitere den rammesætning og koordinering, en aktør, som kan være med til at sikre, at alle 98 kommuner går i samme takt, og at de kommunale indsatser på bedste

vis bidrager til opfyldelse af nationale ambitioner.

Der er derfor brug for, at regionerne får et større formelt myndighedsansvar for den danske klimaindsats.

Baseret på ekspertinterviews, en lang række rapporter, analyser af regionernes nuværende indsatser og et kig på international best practice fremlægges her en stor opfordring og syv anbefalinger til, på hvilke områder, det vil være gavnligt, at regionerne i fremtiden får et større myndighedsansvar i den danske klimaindsats •

OPFORDRING:

De fem danske regioner
kan og bør spille en
vigtig koordinerende
rolle i den danske
klimaindsats – og de
bør få et større formelt
ansvar inden for både
klimatilpasning og
klimaafbødning.

Regionerne kunne og burde spille en større rolle inden for følgende konkrete klimaaktiviteter:

1

EN TVÆRKOMMUNAL STRATEGISK ENERGIPLANLÆGNING

Regionerne bør få ansvaret for at udarbejde, drive og evaluere på regionale strategiske energiplaner. De regionale strategiske energiplaner skal sætte en vigtig overordnet, tværsektoriel, vidensbaseret og langsigtet retning for kommunernes indsatser med at fremme omstillingen til vedvarende energi.

2

EN KOORDINERET OG TVÆRKOMMUNAL KLIMATILPASNINGSPLANLÆGNING

Regionerne bør få ansvaret for at understøtte, koordinere og strømline kommunernes klimatilpasningsplaner – og for at sikre en tværkommunal kompetenceopbygning, vidensformidling og erfaringsudveksling med konkrete klimatilpasningsaktiviteter. De bør få til opgave at sikre, at klimatilpasningsplanerne udarbejdes med et tværkommunalt perspektiv, ligesom regionerne bør stå for løbende opfølgning på klimatilpasningsplanlægning.

3

EN OPERATIONALISERING AF OG OPFØLGNING PÅ FNS VERDENSMÅL

Regionerne bør få ansvaret for at udforme hver deres regionale strategier, der klart udlægger sporet til, hvordan Danmark kommer i mål med de 17 Verdensmål – og hvordan regionerne og kommunerne kan gå til den opgave. Regionerne bør dertil få ansvaret for at sikre, at kommunerne arbejder ud fra fælles mål, fælles vidensgrundlag, fælles metoder og værktøjer frem mod 2030 – og for løbende at følge op på indsatsen.

4

EN STÆRK GRØN ERHVERVSFREMME:

Regionerne bør få ansvaret for den regionale grønne erhvervsfremme. Regionerne har de seneste år spillet en vigtig rolle i udviklingen af de danske styrkepositioner inden for det grønne erhvervsområde. Regionerne bør qua den viden, de konkrete erfaringer og det overblik, de har oparbejdet, fremadrettet spille en væsentlig strategisk rolle i forhold til at udnytte og fremme Danmarks grønne vækstpotentialer.

5

EN ROBUST KYSTSIKRING

Regionerne bør få ansvaret for at klimasikre vores kyststrækninger. De bør få ansvaret for at etablere og drive en tværkommunal indsats baseret på et fælles, vidensbaseret og langsigtet strategisk fokus – så vi sikrer en helhedsorienteret og ensartet beskyttelse af de danske kyster.

6

EN KLOG PLAN FOR AREALANVENDELSE

Regionerne bør få ansvaret for at sikre, at Danmark gennemfører den omlægning af de danske arealer, som er nødvendig for at levere på de vedtagne nettomål for nedbringelse af CO₂-udledningen. Regionerne bør stå for den overordnede arealplanlægning for at sikre den rette sammentænkning af by og land og for at udnytte de positive synergier, som ligger i en tværregional og tværkommunal tilgang til arealanvendelse.

7

EN ACCELERERET OMSTILLING TIL CIRKULÆR ØKONOMI

Regionerne bør få en central rolle i forhold til at sikre en bedre udnyttelse, genanvendelse og værdiskabelse af vores materiale- og ressourcestrømme. De bør få ansvaret for at skabe sammenhæng, koordinere lokale tiltag og sørge for løbende videns- og erfaringsudveksling. De bør dertil få ansvaret for at løfte indsatsen op på et nødvendigt tværkommunalt, tværregionalt, nationalt og internationalt niveau.

ARTIKLER

- Altinget, Jacob Bjerregaard: Mens vi venter på en ny vandløbslov, bør vi udnytte tiden, 28.11.2018.
- Altinget, København: Kommunerne står alene i sikringen mod stormfloder, 28.11.2018.
- Altinget, Sådan skal EU's klimaregnskab gå i nul, 28.11.2018.
- Building Supply, Aalborg får sin anden DGNB-børnehav, 6.6.2018.
- Climate Action Network Europe, Off Target: Ranking of EU countries ambition and progress in fighting climate change, 18.6.2018.
- Danmarks Radio, Stilhed før stormen: Kystsikring forsinket i flere kommuner, 23.11.2018.
- Energy Supply, Hvidovre Hospital bliver energiproducent, 22.4.2015. https://www.energy-supply.dk/article/view/202970/hvidovre_hospital_bliver_energiproducent
- Energy Transition - The Global Energiewende, Renewable energy in Belgium, 27.10.2016.
- Environment Agency, Working with partners to deliver £2.5 billion flood investment programme, 12.4.2017.
- Erhvervsministeriet, Politisk aftale giver et enklere og mere effektivt erhvervsfremmesystem, 24.5.2018.
- Fossilfritt Sverige, Roadmaps for fossilfree competitiveness, 12.9.2018.
- Gate 21, Gate 21 modtager Gold Label som klyngeorganisation, 21.9.2016.
- Godt Sygehusbyggeri, Sygehusene bygger bæredygtigt, 9.2.2016.
- Godt Sygehusbyggeri, Regionerne sætter høje standarder for bæredygtigheden i sygehusbyggeri, 4.9.2014.
- Klimatilpasning, Task Force for klimatilpasning er en realitet, 15.2.2016.
- News Øresund, Svenske regioner får større ansvar for erhvervsfremme – i Danmark går det den modsatte vej, 1.6.2018.
- Region Midtjylland, Europæisk fodslag om grønne mål for regioner, 24.9.2018.
- Region Midtjylland, FN-verdensmål er ramme for regional udvikling, 26.9.2018.
- Region Midtjylland, Nye tal. Så grønne er kommunerne i Midtjylland, 14.3.2017.
- Region Nordjylland, Danmarks første CO2-neutrale regionalbusser skal køre i Nordjylland, 30.10.2014.
- SN - En del af Sjællandske Medier, Slagelse Sygehus er det første med ny certificering, 6.3.2018.
- Sveriges Kommuner och Landsting, Regionalt udviklingsansvar, 9.11.2018.

LINKS

- <http://www.circularitycity.dk/case/loop-rocks-app-koordinerer-overskudsmaterialerne-byggebranchen/>
- <https://www.cleanccluster.dk/>
- <https://www.encoreweb.bayern.de/>
- <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/direct-losses-from-weather-disasters-3/assessment-1>
- http://xn--energiptvrs-38ap.dk/_files/Dokumenter/150224energiindustriens_historiske_omstilling_quartzogco.pdf
- <https://www.fm.dk/arbejdsomraader/kommuner-og-regioner/opgaver-for-kommuner-og-regioner>
- <https://www.gate21.dk/om-gate-21/>
- <https://www.herlevhospital.dk/nythospitalherlev/Projektet/Afsluttede-projekter/Rensningsanl%C3%A6g/Sider/Om-rensningsanl%C3%A6gget.aspx>
- <https://www.interreg5a.eu/dk/>
- <https://www.regjeringen.no/contentassets/d83965cfae68498c-93cb4606188d59c9/tennoy.pdf>
- <https://www.regionh.dk/miljoe/en-groennere-region/Energiomstilling/Sider/Energiomstilling.aspx>
- <https://rn.dk/om-region-nordjylland/klimaregion>
- <https://www.regioner.dk/regional-udvikling/eu-og-europaeiske-aktiviteter/interreg-samarbejde>
- <https://www.regioner.dk/sundhed/tema-sygehusbyggeri>
- <https://www.regionh.dk/miljoe/en-groennere-region/Klimatilpasning/Sider/Task-force-for-klimatilpasning.aspx>
- <https://www.regionh.dk/miljoe/en-groennere-region/Klimatilpasning/Sider/Task-force-for-klimatilpasning.aspx>
- <https://www.regionsjaelland.dk/dagsordener/Dagsordener2018/Documents/4018/3843874.PDF>
- <https://ressourcecity.dk/nyt-videnscenter-for-cirkulaer-oekonomi-paa-vej/>
- <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>
- <https://symbiosecenter.dk/om-os/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/introduktion-til-dgnb/dgnb-i-danmark-historisk-rids/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/40-socialpsykiatriske-boliger-i-aars/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/bakkebo-plejeboliger/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/bostedet-hadsund/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/broender-slev-sundhedshus/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/gaps-psykiatri-sygehus/>

RAPPORTER

- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/hospice-vangen/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/hurup-sundhedshus/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/mana-1/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/pc-ballerup/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/pnau/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/skovbo-plejeboliger/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/socialpsykiatriske-boliger-aars-faelleshus/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/sundhedshus-pandrup/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/sygehus-vendsyssel-hoejhus/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/saeby-sundhedshus/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/soedisbakke-bygning-c/>
- <http://www.dk-gbc.dk/dgnb/certificerede-projekter/vendsyssel-kvinde-barn-hus/>
- <https://www.miljoegressourcer.dk/magasin.php>
- <https://www.miljoegressourcer.dk/kalender.php?type=VJ>
- <https://www.miljoegressourcer.dk/udgivelser.php?lixtype=Branchebeskrivelse>
- https://www.miljoegressourcer.dk/udgivelser.php?serie_id=3
- Annual Report 2017, Global Footprint Network, 2017.
- Belgian Energy Efficiency Action Plan, European Commission 2017.
- Belgian Federalism after the Sixth State Reform, Centro Studi Sul Federalismo, 2015.
- Biodiversitetsbarometer – Vurdering af Danmarks indsats for biodiversitet 2017, Danmarks Naturfredningsforening, 2017.
- Copenhagen – hele Danmarks hovedstad, Region Hovedstaden, 2017.
- Fra globale mål til lokal udvikling - Nordisk rapport 2018, Deloitte, 2018.
- Denmark's National Inventory Report 2018, Danish Centre for Environment and Energy (Aarhus University), 2018.
- Det gode liv som vækstskeber - Regional vækst- og udviklingsstrategi 2016-2019, Region Syddanmark, 2016.
- Fælles strategisk energiplan for Hovedstadsområdet, Region Hovedstaden, 2018.
- Global Responsibilities – Implementing the Goals, SDG Index and Dashboards Report, 2018.
- Global Warming of 1.5 °C, IPCC, 2018.
- Grønne muligheder - Regional klima- og bæredygtighedsstrategi, Region Syddanmark 2016-2019, 2016.
- Indsatser vedr. cirkulær økonomi i de fem regioner, Erhvervsstyrelsen, 2016.
- National Transport Plan 2018–2029, Norwegian Ministry of Transport and Communications, 2017.
- Nordeuropæiske erfaringer med klimatilpasning, Concito, 2016.
- Regionalt udviklingskapital - kartlægning av regionala utvecklingsresurser, Sveriges Kommuner och Landsting, 2017.
- Regionerne - kort fortalt, Danske Regioner, 2012.
- Regions Midtjyllands Udviklingsstrategi 2019-2030, Region Midtjylland, 2018.
- Roadmap 2025 - 34 konkrete tiltag der sigter mod en fossilfri fremtid, Region Hovedstaden, 2018.
- Robusthed i kommunale klimatilpasningsplaner, Concito, 2017.
- Sammen om en grønnere fremtid. Klima- og luftudspil, Regeringen, 2018.
- Status for Danmark som grøn vindnation, Concito, 2018.
- Strategi for cirkulær økonomi, Regeringen, 2018.
- Strategisk energiplanlægning på tværs af kommuner og aktører i Region Midtjylland - midt.energistrategi, Region Midtjylland, 2015.
- Sustainable business – the Government's policy for sustainable business, Ministry of Enterprise and Innovation, 2017.
- Time to get on with it - The Low Carbon Economy Index 2018, PwC, 2018.
- Vækst- og udviklingsstrategi 2015-2025, Region Midtjylland, 2016.
- Vækstplan 2016-2020, Region Midtjylland, 2015.

”

Hvis Danmark skal gøre sig
håb om at genvinde positionen
som en grøn frontløber, vil det
kræve, at vi kigger grundigt
på hele rollefordelingen af den
danske klimaindsats og ser
på, hvilke roller de forskellige
myndighedsniveauer kan og
bør spille – og så skal vi udpege
konkrete ejere for alle opgaver
inden for klimaindsatsen.

 **DANSKE
REGIONER**